

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΑΝΑΤΡΟΦΗ — ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ — ΓΡΑΜΜΑΤΑ — ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ

ΚΑΛΑΙ ΤΕΧΝΑΙ — ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

ΕΤΟΣ Γ' — 1900

[Τιμάται δραχ. 7]

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ — ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

16 — ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ — 16

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ

Τὰ παιδικὰ ἀθύρματα (κατὰ τὸν Λόκε) Σελ. 12.— Παιδαγωγικὰ γινώμαι (ἐκ τῶν τοῦ Δίστερβεγ) σ. 15.— Τὸ ἰδεῶδες τοῦ διδασκάλου (κατὰ τὸν Δίστερβεγ) σ. 23.— Ὁ σχολικὸς ἰατρὸς σ. 27.— Ἡ παιδικὴ περιέργεια (κατὰ τὸν Λόκε) σ. 36.— Ψήφισμα 37,000 παιδῶν σ. 46.— Ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις ἐν Σουηδία καὶ Νορβηγία σ. 68, 84.— Ἡ ἠθικὴ διάπλασις τῆς παιδικῆς ψυχῆς σ. 81.— Οἱ σχολικοὶ ἀγῶνες ὑπὸ Ἐμμ. Ανκούδη σελ. 129.— Ἡ δημοσία ἐκπαίδευσις ἐν Κρήτῃ σ. 131, 147.— Ἡ φυσικὴ ἀγωγή (κατὰ τὸν Σπένσερ) σ. 177, 194, 217, 231, 253.— Ἐρωτήσεις παιδαγωγικαὶ ὑπὸ Α. Τραυλιανῶν σ. 193.— Τὸ δημοτικὸν σχολεῖον ἐν Ἑλβετία (κατὰ τὸν ἐπὶ τῆς Παιδείας σύμβουλον Κλέρκ) σ. 243, 262.— Ἰωάννης Ἰάκωβος Ρουσσώ (ὑπὸ Ἀνδρέου Ὀλταυάρ) σ. 273, 291, 313, 327, 342.— Χωρὶς διδασκάλου ὑπὸ Γ. Λροσίνη σ. 353.— Ἡ Μέση Ἐκπαίδευσις ἐν Πρωσσία σ. 372.— Αἱ θεριναὶ διακοπαὶ ὑπὸ Γ. Καυράλη σ. 373.— Ἐκπαιδευτικὰ μεταρρυθμίσεις σ. 375.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΑ, ΗΘΙΚΑ

Ἐπιστολὴ ἠρωϊσμὸς ὑπὸ Ἐμμ. Ανκούδη Σελ. 4.— Ἡ μίμησις σ. 13.— Ἡ ἐθνικὴ ἰδέα ὑπὸ Ἐμμ. Ανκούδη σ. 65.— Ἀρχόντες καὶ ἀργόμενοι (κατὰ τὸν Λύγουστον Μέυλαν) σ. 113.— Στὰ ἔρημα τὰ ξένα ὑπὸ Ἐμμ. Ανκούδη σ. 161.— Τὸ ἠθικὸν κύρος (κατὰ τὸν Παύλον Ζανέ) μεταφρ. Σ. Πετιοάη σ. 245.— Οἱ γέροντες (κατὰ τὸν Ἀλφόνσον Κάρρ) σ. 270.— Πῶς ἐνισχύεται ὑφ' ἡμῶν ἡ θέλησις τῶν ἄλλων (κατὰ τὸν Choisy) ὑπὸ Α. Μαρίνου σ. 294, 309.— Ὁ ὑπὲρ τῶν πατρῶν σύλλογος καὶ ὁ Ἀριστοφάνης ὑπὸ Ἐμμ. Ανκούδη σ. 321.— Ἡ παραβολὴ τοῦ Κύρ Σίμου σ. 379.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ

Πότε θ' ἀρχίσῃ ὁ εἰκοστὸς αἰὼν; (κατὰ τὸν Φλαμαριόν) Σελ. 1.— Παράσιτα ὑπὸ Γιάννη Πηγᾶ σ. 25.— Τὸ ποδήλατον ὑπὸ ὕγεινῃν ἔσοφιν ὑπὸ Γ. Ν. Μαυροάκη σ. 29.— Ἡ κόπωση καὶ ἡ σωματικὴ ἀσκησις (κατὰ τὸν ἰατρὸν Τισσιέ) σ. 51.— Τὰ μικρόβια καὶ ἡ ἀμυνα τοῦ ὀργανισμοῦ σ. 61.— Ὁ ἥλιος (ἀπ' τ' ἀγγλικῶ) ὑπὸ Ἀλεξ. Πάλλη σ. 74, 87, 106, 120.— Ὁ οὐρανὸς τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ Α. Αἰγινήτου σ. 99.— Ἡ μόλυνσις τοῦ ὕδατος (κατὰ τὸν ἰατρὸν Λωμόν) σ. 101.— Τὸ ἀγνωστον καὶ τὰ ψυχικὰ προβλήματα σ. 125.— Ἡ μουσικὴ καὶ ἡ ὑγεία (κατὰ τὸν ἰατρὸν Μονέν) σ. 187.— Ἡ τροφὴ τῶν μαθητῶν (κατὰ τὸν ἰατρὸν Καλαρὶκ) σ. 198.— Ὁ γαϊάνθραξ ὑπὸ Ἐμμ. Ανκούδη σ. 209.— Πῶς πρέπει νὰ τρώγομεν (κατὰ τὸν ἰατρὸν Σαίν Σὺρ) σ. 302.— Ὁ ὕπνος (κατὰ τὸν ἰατρὸν Μωρῶ δὲ Τούρ) σ. 319.

ΗΘΟΓΡΑΦΙΑΙ, ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΙΣ

Ἅγιος Γεώργιος τῆς Ἀρδόβας ὑπὸ Ἐμμ. Ανκούδη Σελ. 33.— Καλῶς ὠρίσατε . . . καλὸ ταξίδι ὑπὸ Ἀγγ. Α. Κοσμῆ σ. 78.— Ἡ κρεμάλα τῆς Καθαρῆς Δευτέρας ὑπὸ Α. Τραυλιανῶν σ. 111.— Στοιχεῖα καὶ Νεράιδες ὑπὸ Α. Κοσμῆ σ. 155.— Ἡ Γῆ τοῦ Πυρός (κατὰ τὸν Δαρβίνον) σ. 158.— Τὰ λουτρά μας ὑπὸ Κ. Τοπάλη σ. 181.— Καλοκαιρινὴ πορεία (ἐκ τῶν τοῦ Δὲ Ἀμίτση) σ. 250.— Ἡ Βασίλισσά μου (κατὰ τὴν Ματθίλδην Σεράο) σ. 266.— Ρημάδια ὑπὸ Ἀγγ. Κοσμῆ σ. 286.— Τὸ Ξώκκλησο ὑπὸ Ἀγγ. Κοσμῆ σ. 348.— Τὸ τρίτο μαχικέτι ὑπὸ Μ. Λαμυράλη σ. 366.— Πρωτότυπος γάμος ὑπὸ Ρ. Δημητριάδου σ. 371.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ, ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ

Ἡ Κρήτη αὐτόνομος ὑπὸ Α. Βικέλα Σελ. 17, 38.— Ἡ Ἀλεξανδρινὴ ἀρχαιολογία ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὑπὸ Σ. Λάμπρον σ. 49, 68, 82.— Ρώσκιν ὁ μύστης τοῦ ὠραίου ὑπὸ Ν. Ἐπισκοποπούλου σ. 97.— Τὸ Βυζάντιον (κατὰ τὸν Διέλ) σ. 145, 167.— Ἀνεκδοτὸς ἐπιστολὴ τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη ὑπὸ Ν. Βέη σ. 157.— Φρειδερίκος Δίστερβεργ σ. 163.— Ἡ πεντακοσιετηρὶς τοῦ Γουτεμβέργιου σ. 203.— Ὁ Νουμάς Δρὸξ ὑπὸ Μ. Σ. Κέπειλη σ. 257.— Ματθῆδη Σεράο σ. 284.— Ἰωάννης Σεβαστιανὸς Βάχ σ. 337.— Ἡ ἑλληνικὴ δημοσιογραφία 1791—1836 ὑπὸ Φ. Βίλμπεργ. σ. 345, 354.— Ὁ Μικρὸς Πλούταρχος (ἐκ τῶν τοῦ Α. Μελά) σ. 350.— Γεώργιος Κασδόνης ὑπὸ Α. Μηλιαράκη σ. 357.— Σημείωμα περὶ τινος φροντιστηρίου ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸν 18^{ον} αἰῶνα ὑπὸ Α. Γρ. Καμπούρογλου σ. 369.

ΓΕΩΡΓΙΚΑ, ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΑ

Ἐκ τοῦ ἀγροκηπίου μου ὑπὸ Ρ. Δημητριάδου: [Ὁ ἰανουάριος τοῦ 20^{ου} αἰῶνος Σελ. 27.— Σηροτροφικὰ σ. 55.— Ἡ μόνη ἀγελάς σ. 94.— Ἡ αἶξ νῦν καὶ ἄλλοτε σ. 118.— Ὁ ἵππος σ. 153.— Τὸ τεγγητὸν βούτυρον σ. 185.— Φιλοσοφία χοιρινή σ. 268.— Ὁ μικρὸς χοιροβοσκὸς σ. 282.— Οἱ ἐχθροὶ τῶν ἐχθρῶν μας σ. 340].—

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Τοῦ Κρούμου τὸ ποτήρι ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Παπαδοπούλου Σελ. 2.— Ὁ γέρον ἱερεὺς σ. 20.— Εὐαγγελισμὸς ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Παπαδοπούλου σ. 41.— Τ' ἀντροκόριτσο ὑπὸ Ἀργίου Ἐφταλιώτη σ. 58.— Τὰ χαιρτίσματα ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Παπαδοπούλου σ. 92.— Δυὸ ἀδερφοὶ ὑπὸ Α. Ἐφταλιώτη σ. 117.— Δηξιάνειρα ὑπὸ Α. Τραυλιανῶν σ. 135, 151.— Βασίλισσα ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Παπαδοπούλου σ. 185.— Τὰ δαιμόνια στὸ βέμα ὑπὸ Α. Παπαδιαμάντη σ. 211.— Τὸ πρῶτον βῆμα ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Παπαδοπούλου σ. 236.— Ὀλυμπία ὑπὸ Α. Τραυλιανῶν σ. 277.— Τὸ μυστικὸν τοῦ λογαροῦ σ. 299.— Ἡ μαγιωμένη πέτρα ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Παπαδοπούλου σ. 312.— Ὁ Γιαννάκης καὶ ἡ βασιλοπούλα σ. 317.— Αἱ Μήδειαι μας ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Παπαδοπούλου σ. 358.— Ἡ Γυναίκα (ἐκ τῶν τοῦ Καρκαβίτσα) σ. 364.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Τὸ ἔρημο ναυτογῶρι ὑπὸ Α. Προβελεγγίου σ. 12.— Μητέρα ὑπὸ Γ. Λροσίνη σ. 20.— Σοπολιώτισσα ὑπὸ Ἀλεξ. Πάλλη σ. 25.— Μυστήριον ὑπὸ Γ. Πολέμη σ. 46.— Διάδος Η ὑπὸ Ἀλεξ. Πάλλη σ. 57.— Ὁ Καλογιάννης ὑπὸ Γ. Λροσίνη σ. 74.— Παιδικὰ δάκρυα ὑπὸ Γ. Πολέμη σ. 92.— Νύχτα καλοκαιρινή ὑπὸ Γ. Λροσίνη σ. 100.— Δάκρυα ὑπὸ Ἀγγ. Σημηριώτου σ. 127.— Ἡ εὐτυχία ὑπὸ Γ. Λροσίνη σ. 131.— Ἡ καυπάνα ὑπὸ Γ. Πολέμη σ. 174.— Ὁ Γρύπος ὑπὸ Γ. Λροσίνη σ. 191.— Σὲ μιὰ μικροῦλα ὑπὸ Α. Ἐφταλιώτη σ. 317.— Ἄχ! κεῖνο 'κεῖ τὸ σήμαντρο (κατὰ τὸν Th. Moor) ὑπὸ Στεφάνου Ἐαρινῶ σ. 349.— Αὐτὸς ὁ κόσμος, (κατὰ τὸν Th. Moor) ὑπὸ Στεφάνου Ἐαρινῶ σ. 378.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ

Ἐπιστολαὶ περὶ Τέχνης ὑπὸ Γ. Μαυρογιάννη: [Κοιτίς τῶν Τεχνῶν ἢ Αἴγυπτος Σελ. 7.— Οἱ Χαλδαῖοι καὶ οἱ Ἀσσύριοι σ. 42, 74.— Πέρσαι, Φοίνικες σ. 103.— Κύπριοι, Καρχηδόνοι σ. 140.— Βυζάντιον καὶ Ἰταλία σ. 171.— Ἡ ἀναγέννησις ἐν Ἰταλίᾳ, Σιμαβούης καὶ Γιώττος σ. 199.— Φλωρεντινὴ σχολὴ σ. 233.— Τὸ κοιμητήριον τῆς Πίζης, Γραφαὶ τοῦ Ὁρ-

κάνη και Berozzo Gozzoli σ. 261. — Προοπτική, Βρουνελέσκης, Παῦλος Ουκκελλος σ. 297. — Δύο σύγχρονοι, αλλά και πάντη ἀνόμοιοι ζωγράφοι σ. 325. — Ἀκμή τοῦ Φλωρεντινοῦ ἐργαστηρίου, Λεονάρδος da Vinci σ. 360].

ΔΙΑΦΟΡΑ

Τὰ μυστήρια τοῦ θεάτρου Σελ. 59. — Ἡ Καλλιτεχνική Ἐκθεσις τοῦ Συλλόγου «Παρνασσού» σ. 173. — Μνημόσυνα ὑπὸ Α. Κοσμῆ σ. 205. — Τὸ πρῶτον βιβλίον τοῦ Γουτεμβέργιου σ. 220. — Ἡ ἀναγέννησις τῆς Ἑλλάδος διὰ τῆς Ἑλβετίας ὑπὸ Μ. Σ. Κέπερλιχ σ. 225. — Τὰ δάση ὑπὸ Ἑμμ. Λυκούδη σ. 241. — Ἡ καθαριότης σ. 289. — Οἱ νεοσύλλεκτοι ὑπὸ Ἑμμ. Λυκούδη σ. 305. — Αἱ «Νεφέλαι» τοῦ Ἀριστοφάνους ὑπὸ Γ. Σωτηριάδου σ. 307. — Δασική μυθολογία σ. 323. — Οἱ ἐκδόται ἐν Λονδίῳ σ. 330. — Οἱ θαυματουργοὶ κόκκοι (Σλαβική παράδοσις περὶ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου) σ. 378.

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Ὁ Ροβινσὼν εἰς τὸ θέατρον Σελ. 14. — Τὸ πρόβλημα τῆς μακροβιότητος — Ἀμάλφη σ. 47. — Ὁ πόλεμος καὶ τὰ χρήματα σ. 79. — Οἱ γόητες τῶν ὄψεων σ. 95. — Ἡ σπογγαλιεία σ. 111. — Ὑπερωκεάνια ἀτμόπλοια σ. 143. — Ἑρνος τῶν Ἑλληνοπαίδων σ. 175. — Ἡ Ἐκθεσις ἐπέτυχεν; σ. 271. — Νοητικότης κυνὸς σ. 303. — Ἀνέκδοτα τοῦ Κανάρη σ. 351. — Βράβευσις Ἡγουμένης σ. 367.

ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Ἡ νοσηρότης τοῦ γάλακτος Σελ. 15. — Τί χρησιμεύει τὸ δέρμα εἰς τὸν ἄνθρωπον σ. 31. — Τὰ ἐνδύματα μὲς σ. 48. — Τὰ νοσήματα μικροβία σ. 64. — Διττανόρακτις σόδα σ. 80. — Πῶς θεραπεύονται οἱ θυμώδεις σ. 112. — Τὸ καλὸν μᾶσημα σ. 128. — Ἡ κακὴ ὄσμη τῆς ἀναπνοῆς σ. 143. — Ἡ ζυμοθεραπεία τῆς φθίσεως σ. 159. — Τὰ χαμοκέρασα σ. 191. — Οἱ μίχοι τῶν κερασίων — Θαλάσσια λουτρά σ. 206. — Οἱ τομάται — Τὰ πεπόνια σ. 223. — Αἱ ἀκτίνες τῆς σελήνης σ. 239. — Ὁ πόνος τοῦ ὠτός σ. 256. — Καλὴ ποιότης ὕδατος σ. 171. — Πρέπει νὰ κλαίουν τὰ παιδιά; σ. 287. — Ὑγρὸν οἶκμα σ. 320. — Θερμοκρασία τοῦ ἀνθρώπου σ. 352. — Τὸ ῥάπισμα καὶ ἡ ἀκοή σ. 368. — Ἡ χρῆσις τοῦ ἁλατος κατὰ τῆς συνάγκης σ. 380.

ΜΕΓΑΛΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ
ΕΚ ΜΙΚΡΩΝ ΣΥΜΒΑΝΤΩΝ

Ὁ Κερνὼ καὶ ὁ διδάσκαλός του Σελ. 14. — Ὁ ἀδελφὸς τοῦ προσότου σ. 31. — Φιλελλητισμὸς δουκὸς σ. 63. — Μικροὶ ἥρωες σ. 80. — Πίστις ὑπέρrettου σ. 112. — Ὁ ἐπιστάτης τοῦ σχολείου σ. 159.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Σελ. 15, 63, 128, 175, 206, 222, 239, 352,

ΓΝΩΜΑΙ ΠΑΛΑΙΩΝ ΚΑΙ ΝΕΩΝ

Σελ. 32, 56, 96, 124, 175, 192, 207, 223, 239, 368.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Πιζέλια 3000 ἐτῶν — Ἡγεμονικὰ προστήματα — Βελόνη ἐξαχθεῖσα μετὰ 12 ἔτη — Τὰ ὄτα καὶ ὁ κρότος τῶν πυροβόλων — 9,100,000,000 Σελ. 16. — Ὑποθαλάσσιος σήραξ — Φοβερά πυρκαϊὰ — Παράδοχοι ἀράχνη — Οἱ ἐλέφαντες καὶ τὰ παιδιά — Ἡ αὐξη-

σις τῆς κόμης σ. 32. — Δεῖπνον ἐντὸς ταμβακοθήκης — Ἡ νέα ὥρα — Ὁ Καναδὸς σ. 48. — Μέσιμα ὑπὲρ τῶν Ἰππων — Ὁ καιρὸς καὶ ἡ διάθεσις — Ἡ δημοσία ὑγεία ἐν Ἀμερικῇ σ. 64. — Ὁ λόρδος Ρόβερτς καὶ οἱ γάτοι — Ἡ χρησιμότης τῶν πτηνῶν — Ἀχειρ ζωγράφος σ. 80. — Ὑγιεινὰ εἰσιτήρια τροχιοδρόμων — Ὁ λοιμὸς ἐν τῇ ἱστορίᾳ — Ὁ ἄνευ συρμάτων τηλεγράφος — Τὸ τάξιμον τοῦ κουρέως σ. 96. — Χάρτινα σπύρτα — Ἡ ἀποτέφρωσις τῶν νεκρῶν ἐν Ἰαπωνίᾳ — Οἱ γάτοι τῆς Γαλλικῆς Κωμωδίας σ. 112. — Μέταξιν ἐξ ἀράχνης — Διαδύλωσις παιδίων — Ὁ στόμαχος τῶν παρισινῶν — Θεραπευτικὴ δύναμις τῶν αὐγῶν — Διαφοραὶ ἀναστήματος — Ζητοῦνται ἐγκέφαλοι σ. 128. — Τὰ αὐγά ἐν Ἀγγλίᾳ — Ἀμερικανικὴ ἰδιοτροπία — Μετάδοσις φυματιώσεως — Φυλὴ γιγάντων — Ἰάκωβος Σμιθ σ. 144. — Τὸ βικτώριον — Οἱ βαρύτεροι ἄνθρωποι — Μακροβιότης σφῶν — Ὁ πληθυσμὸς τῆς Βυρώπης — Νεκροταφεῖον ζῶων σ. 160. — Τὸ σικκὸν τεῖχος — Ἡ μελάνη τῶν ἀρχαίων — Ἡ θεατρικὴ λογοκρισία — Ἐν σχολικὸν ἄσμα σ. 176. — Αἱ ἀκαθαρσίαι τῶν Παρισινῶν — Πῶς ἀποφεύγεται ἡ ναυτία — Εἰσπράξεις παρισινῶν θεάτρων — Πλήθος γραμματισμῶν — Ὑγεία μελλονόμενων σ. 192. — Τὸ μεγαλύτερον ἐργοστάσιον πυρείων — Τὸ ὀπωροφόρον δένδρον ἐν Λουξεμβούργῳ — Ποδομετρικὴ — Οἱ μῦες καὶ ἡ πανώλης — Αἱ χρήσεις τοῦ γάρτου σ. 207. — Ἄνευ συρμάτων τηλεγράφος — Κανονισμοὶ κατὰ χαλάζης — Βυρογετικώτατος ἵππος — Ἀξία τεχνητοῦ ἀνθρώπου — Βασιλεῖς καὶ ὑπήκοοι σ. 208. — Πότε ἤρχισεν ἡ ἐκ τεύτλων κατασκευὴ σακχάρου — Ἡ κίνησις ἐν Λονδίῳ. — Ἡλεκτρικὰ ρεκλάμα — Νέα οἰνοπνεύματα σ. 224. — Ἀσθενικὰ παιδιά — Τὰ δάση τῆς Ἑλλάδος — Κεραυνοὶ — Ὑγιεινὴ τῶν σχολείων — Νέα παιγνιόχαρτα σ. 240. — Οἱ ἰατροὶ τῶν δημ. σχολείων — Φιλοσοφία τῶν ἀνείρων σ. 256. — Τὰ εὔσομα ἄνθη — Τὸ δῶρον τοῦ Αὐτοκράτορος — Νεκρὰνάστασις — Οἱ πλεόν ἀκαθάρτοι ἄνθρωποι σ. 272. — Ἀμερικανικὴ δημοσιογραφικὴ ἐρώτησις — Καπνίζοντες ἡγεμόνες σ. 287. — Οἱ μύρμηκες — Γερμανικαὶ πόλεις — Καλλιτεχνικοὶ θησαυροὶ — Ἀεροπόρος μηχανή — Ὁρατὸν ἀνδραγαθήμα σ. 288. — Τὸ ἀρχαιότατον δένδρον. — Ἐκθεσις γραμματισμῶν — Χρωματιστὸν φῶς σ. 303. — Πιθηκάνθρωποι — Ὁ θεὸς τῶν Γάλλων — Τὸ σφαλᾶχι τῆς Κύπρου σ. 304. — Τὸ γάλα ἐν Παρισίοις — Τεχνητὰ κητῆμα σ. 320. — Διῶροι τοῦ Δουνάβεως — Τὰ ὄρωλόγια ἐν Ἑλβετίᾳ. — Ἡ 400ετηρὶς τοῦ Βερμπενούτου Τσελίγη σ. 336. — Ἐγγείρησις ἐπὶ πνεύμονος. — Αὐξησις ὀνύχων — Ἡ ἐλευθεροτυπία ἐν Αὐστρουγγαρία σ. 352. — Ὁ λύτης τῶν δεσμῶν — Τὰ ὑγιεινὰ ἐνδύματα σ. 368. — Ἐξοχος ἀγελάς — Ἡ γεφύρωσις τοῦ Βοσπόρου σ. 380.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

Ἄνθη πασχαλίας τὸν χειμῶνα Σελ. 16 — Μέτρησης πλάτους ποταμοῦ σ. 48. — Διατήρησις τῶν κλειδοκυμβάλων σ. 80. — Τὸ ἀνοικοκλείσιμον τῶν ὀφθαλμῶν σ. 128. — Καθάρσιμα φυαλῶν σ. 144. — Τὸ γάλα καὶ αἱ ὄσμα σ. 160. — Μεγάλοι καρποὶ σ. 176. — Διατήρησις νοποῦ βουτύρου σ. 192. — Καταστροφὴ ἀκρίδων — Καταστροφὴ κατσαριδῶν σ. 208. — Ἐντομοκτόνος κόνις. — Γυμνοσάλαχοι σ. 224. — Τὸ καλὸν βούτυρον σ. 240. — Διατήρησις λεμονίων σ. 256. — Καθαρισμὸς πέλων — Καθαρισμὸς χειρῶν σ. 272. — Διὰ τὰς μακρὰς πορείας σ. 320. — Καθαρισμὸς χρυσῶν ἀλύσεων σ. 352. — Διατήρησις τοῦ ἀρώματος τῶν ἰων σ. 368. — Προφυλαξὶς σπειρομένου σίτου σ. 380.

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΠΟΤΕ Θ' ΑΡΧΙΣΗ

Ο ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΑΙΩΝ;

[Κατὰ τὸν Φλαμμαρισμὸν].

Α

Κάθε ἐκατὸν ἔτη καὶ πρὸς τὸ τέλος ἐκάστου αἰῶνος ἢ αὐτὴ ἐπαναλαμβάνεται συζήτησις καὶ ἢ αὐτὴ γεννᾶται ἀπορία: Πότε θ' ἀρχίσῃ ὁ νέος αἰὼν; Ἐγὼ ὑπ' ὄψει μου ἐγγράφα τοῦ 1799, τοῦ 1699, τοῦ 1599, τὰ ὅποια συζητοῦν καὶ ξανασυζητοῦν τὸ πρόβλημα καὶ μετὰ ἐκατὸν ἔτη τὸ σωτήριο ἔτος 1999 (κατὰ τὸ ὅποιον ἐν παρενθέσει τὴν 11ην Αὐγούστου 10^{ην} ὥραν καὶ 28 λεπτά τῆς πρωίας θά συμβῆ καὶ ὠραιότητα ὀλικὴ ἐκλειψὶς ἡλίου), οἱ ἀπόγονοί μου θά ἐπαναλάβωσι τὸ ἴδιον ἐρώτημα εἰς τὰς ἐφημερίδας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Πρὸ ἐκατὸν ἐτῶν αἱ συζητήσεις ὑπῆρξαν ζωηρόταται καὶ ἡ ἀντήγησις αὐτῶν ἐφθασε μέχρι τῆς θεατρικῆς σκηνῆς. Τῷ 1800 ἐντὸς μικροῦ τινος παρισινοῦ θεάτρου ἐπαίετο εἶδος κωμωδίας ἐπιγραφομένης «^Α! Θεέ μου, εἰς ποῖον αἰῶνα ζῶμεν», καὶ ἡ ὅποια εἶχε μεγάλην ἐπιτυχίαν, τοιαύτην δὲ δύναται παιζομένη νὰ ἔχη καὶ κατὰ τὸ 1900.

Ἄλλ' αἱ συζητήσεις τοῦ τελευταίου αἰῶνος φαίνεται ὅτι δὲν ἐπεισαν τὸν κόσμον, ἀφοῦ ἀπαράλλακτα ἐπαναλαμβάνονται καὶ σήμερον.

Αἱ αὐτὰι συζητήσεις τοῦ 1799 ἐγένοντο καὶ κατὰ τὸ 1699 καὶ ἔχω ὑπ' ὄψει μου πέντε δημοσιευθεῖσας τότε διατριβάς, ἐν αἷς συζητεῖται ἡ ἀρχὴ τοῦ αἰῶνος. Εἰς τὰς συζητήσεις ταύτας, αἵτινες εἶναι ἀτελείωτοι, προβάλλονται ἐπιχειρήματα ἐκ τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς, ἐκ τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ἐκ τῆς δογματικῆς, ἐκ τοῦ Κατακλυσμοῦ τοῦ Νῶε, ἐκ τῶν ἐγκυκλίων τῶν Παπῶν καὶ ἐκ τοσοῦτων ἄλλων ἀτελειότητων φλυαριῶν δικηγόρων καὶ σοφιστῶν πρὸ πάντων, ἐξ ὧν τὸ ζήτημα συσκοτίζεται κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ἀδύνατον νὰ διακρίνη τις φῶς μεθ' ὅλην τὴν παράθεσιν σχημάτων γεωμετρικῶν, ἵνα ἀποδειχθῆ πῶς πρέπει τὰ ἔτη νὰ χωρίζονται καὶ νὰ ὑπολογίζονται.

Ἄλλὰ διατριβάς τῆς αὐτῆς φύσεως ἀπαντῶμεν καὶ κατὰ τὸ 1599. Εἰς ταύτας μάλιστα φαίνεται ἀναμειγμένως καὶ αὐτὸς ὁ Πάπας, ὅστις μεθ' ὅλην τὴν ἀνάμιξιν του ἀρῖνει τὴν ἐπίλυσιν τοῦ ζητήματος εἰς τοὺς ἀστρονόμους, οἵτινες καὶ αὐτοὶ τὸ ἀρῖνουσι νὰ λυθῆ ὑπὸ τῆς ἀριθμητικῆς.

Καὶ ὅμως τὸ αἰώνιον αὐτὸ ζήτημα εἶναι ἀπλούστατον.

Μία δεκάς ἀποτελεῖται ἀπὸ 10 μονάδας, ὁ ἀριθμὸς 10 ἀποτελεῖ μέρος τῆς δεκάδος.

Μία ἑκατοντάς ἀποτελεῖται ἀπὸ 100 μονάδας ὁ ἀριθμὸς 100 ἀποτελεῖ μέρος τῆς ἑκατοντάδος.

Λοιπὸν δὲν ὑπῆρξεν ἔτος 0 ἐν τῇ χριστιανικῇ χρονολογίᾳ. Τὸ πρῶτον ἔτος ταύτης, ὑπῆρξε τὸ ἔτος 1.

Ὅτε ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, οὐδεὶς ὑπόπτευσε τὴν σπουδαιότητα τῆς ἐλευσεώς του οὐδὲ τὴν θέσιν, τὴν ὅποιαν ἡ θρησκεία ἦν ἐπρόκειτο νὰ ἰδρῦση θά ἐλάβανεν ἐν τῇ πολιτικῇ ἱστορίᾳ τῶν ἐθνῶν. Τὸ ἔτος τῆς γεννήσεώς του διῆλθεν ἀπαρατήρητον παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις ὅπως καὶ παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις, καὶ μάλιστα ὁ πρῶτος αἰὼν τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ ὁ δεύτερος, καὶ ὁ τρίτος καὶ ὁ τέταρτος καὶ ὁ πέμπτος δὲν ἔλαβον θέσιν ἐν τῷ Καλανδαρίῳ. Μόλις τῷ 532 Ῥωμαῖός τις μοναχὸς γεννηθεὶς ἐν Συρθίᾳ καὶ ὀνομαζόμενος Διονύσιος, ὅστις ἐνεκα τοῦ βραχέος ἀναστήματος του ἐπωνομάζετο Διονύσιος ὁ Μικρὸς, ἐπρότεινε καὶ κατέστησε τὸ χριστιανικὸν καλανδαρίον.

Ἐπίθεσαν ὅτι ὁ Χριστὸς ἐγεννήθη τὴν 25 Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 753 ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης. Οὕτω τὸ 754 ἔτος ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης ἐγένετο τὸ 1 ἔτος τοῦ χριστιανικοῦ καλανδαρίου. Τὸ πρῶτον λοιπὸν τοῦτο ἔτος καὶ κατὰ τὰς ιδέας τοῦ Διονυσίου ἦτο μεταγενέστερον ἐπτὰ ἡμέρας τῆς γεννήσεως ταύτης.

Ἐν τῇ ἐρεύνη ταύτῃ τῆς ἱστορικῆς συγκρίσεως ὁ μοναχὸς Διονύσιος ἔκαμε λάθος τεσσάρων ἐτῶν, τὸ ὅποιον εἶναι εὐκόλον νὰ εὑρεθῆ ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ Ἡρώδου, ὅστις εἶναι ἀκριβῶς γνωστὸν πότε συνέβη. Ὁ Χριστὸς ἐγεννήθη τῷ 749 ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης καὶ ὄχι τῷ 753 καὶ ἔθανε κατ'ὴν 36 καὶ οὐχὶ 33 ἐτῶν. Ὡστε ἡ χριστιανικὴ χρονολογία σφαλᾶται κατὰ τέσσαρα ἔτη ἄλλὰ θά ἦτο βεβαίως τῶρα ὀχληρὸν νὰ μεταβληθῆ.

Ἄν καὶ τὸ σφάλμα τοῦτο τῆς παραβολῆς εἶναι γνωστὸν πρὸ πολλῶν αἰῶνων, ἀλλ' ὅμως παρέμεινεν ἡ χριστιανικὴ χρονολογία οἷα ἐπρόταθη ὑπὸ Διονυσίου τοῦ Μικροῦ. Τοῦτο εἶναι ζήτημα κατὰ συνθήκην, τὸ ὅποιον δὲν ἔχει καμμίαν σχέσιν μετὰ τὸ ζήτημα τῆς ἀρχῆς τοῦ αἰῶνος. Ὅπως δὴποτε τὸ ἔτος τὸ γενόμενον δεκτὸν ὡς ἀρχὴ τῆς χριστιανικῆς χρονολογίας δὲν ὑπῆρξε τὸ 0, ἀλλὰ τὸ ἔτος 1 καὶ τὸ δεκάτην ὑπῆρξε τὸ

10 και το εκατοστόν έτος του πρώτου αιώνας υπήρξε το 100.

Το πρόβλημα εϋτω τεθέν δεν δύναται ναφήση την ελαχίστην αμφιβολίαν εις το πνεύμα του αναγκάστου, ουδέν δ' υπάρχει απλούστερον τούτου έν τῷ κόσμῳ.

"Όταν ή Γαλλική επανάστασις έπλασε νέον καλανδάριον, ενήργησε κατά τον αυτόν τρόπον· δεν έφαντάσθη έτος 0 και ώνόμασε το πρώτον αϋτῆς το έτος 1.

Έκεινο το όποιον έφαινετο ταρασσον τινα πνεύματα — προφανώς επιπόλαια, — καθ' όσον άφορξ εις την χρονολογίαν, είναι ή μεταλλαγή των δύο πρώτων αριθμών, οϋτινες διήκουσι δια του αιώνας, του έτους 1799 και 1800, του 1899 και 1900 κλπ., διότι μεταβαίνει τις δια της μεταλλαγῆς ταύτης από του 17 εις τὰ 18 από του 18 εις τὰ 19. Είναι αληθές, αλλά δεν υπάρχει τις άλλη εν τούτῳ διαφορά ή αϋτή, ήτις μάς κάμνει να μεταβαίνωμεν από του αριθμού 9 εις τον αριθμόν 10 και από του 99 εις τὰ 100, δηλαδή εν τῇ συμπληρώσει της δεκάδος και της εκατοντάδος εν τῷ δεκαδικῷ συστήματι. Μία δεκάς προβαίνει από του 1 εις 10, μία εκατοντάς από του 1 εις το 100.

Συνεζήτησαν πολλάκις και μετήλλαξαν την άρχην του έτους. Έθεσαν την άρχην του έτους άλλοτε την 1 Ιανουαρίου, άλλοτε την 25 Δεκεμβρίου, όπερ ήτο χριστιανικώς λογικώτερον, διότι ή περιτομή δεν είναι ή έν επεισόδιον, ένῶ ή γέννησις αποτελεί γεγονός, άλλοτε κατά την σύλληψιν του Ίησού δηλ. κατά τον Εϋαγγελισμόν της Παρθένου, άλλοτε το Πάσχα, όποτε είναι και ή άνάστασις του έαρος. Τῷ 1382 συνετέμον άφ' έτέρου το έτος κατά 10 ήμέρας δια να συμφωνήση το καλανδάριον με την άστρονομίαν. Αλλά πάντα ταϋτα δεν έμποδίζουν όπως το τελευταίον έτος του 1900 θεωρηται το τελευταίον έτος του ΙΘ' αιώνας και το 1 έτος του Κ' αιώνας άρχηται την 1 Ιανουαρίου 1901.

Λοιπόν την 31 Δεκεμβρίου 1900 ακριβώς το μεσονύκτιον δ ΙΘ' αίων θα πέση εις την άβυσσον του παρελθόντος δια να τον διαδεχθῆ δ νέος αίων.

Β

Εϋπομεν το μεσονύκτιον. Αλλά τίνος μεσημβρινοῦ;

— Του μεσημβρινοῦ εκάστου τόπου. Διότι άν λογαριάσωμεν άλλως, καθ' ήν στιγμήν μεσονύκτιον θα είναι εν Παρισίοις την 31 Δεκεμβρίου 1900, εν Βιέννῃ θα είναι πρώτη ὠρα της πρωίας της 1 Ιανουαρίου 1901. Άρα οι Αϋστριακοί θα εισέλθωσιν εις τον Κ' αίωνα προ των Γάλλων.

Ποῖος είναι λοιπόν δ τόπος, όστις θα ἴδῃ πρώτος την αύγην του Κ' αιώνας;

Και εδῶ τίθεται ζήτημα επίσης λίαν ένδιαφέρον.

Ποῦ ή ήμέρα αλλάσσει όνομα;

Έάν υπολογίσωμεν την ὠραν βαδίζοντες προς άνατολάς, εύρίσκωμεν ότι, όταν είναι μεσονύκτιον εν Παρισίοις, μεσονύκτιον άς υποθέσωμεν Κυριακής προς την Δευτέραν, εις την Βιέννην είναι 1 ὠρα της πρωίας της Δευτέρας· εις την Σεβαστούπολιν 2 ὠραι της αϋτῆς ήμέρας· εις το Άστραχάν 3 ὠραι· εις την Βουχαράν 4 ὠραι· εις το Σαίγόν 7 ὠραι· εις την Γοκοχάμαν 9 ὠραι· εις την Νῆσον των Πεϋκων, μίαν των Άντιλλῶν, 11 ὠραι και εις την νῆσον Φουτούναν μεσημβρία της Δευτέρας.

"Αν τούναντιον υπολογίσωμεν βαδίζοντες προς Δυσμάς, θα εύρωμεν τότε ότι είναι 10 ὠραι της έσπέρας της Κυριακής εις τας νήσους Άζόρας· 6 ὠραι εις την Νέαν Αϋρηλίαν· 5 ὠραι και 1/4 εις το Μεξικόν· 3.41' εις τον Άγιον Φραγκίσκον· 1 ὠρα μετά μεσημβρίαν εις τας νήσους Άλεούτας του βορείου Παγωμένου Ωκεανού, και πέραν εις την νῆσον Φουτούναν μεσημβρία της Κυριακής.

Πῶς γίνεται τούτο; Δύναται τις να εύρισκη συγχρόνως εις τι σημεῖον οιονόηποτε της σφαίρας δύο διαφορετικῆς ήμέρας, Κυριακήν και Δευτέραν;

Προφανώς όχι. Τότε λοιπόν υπάρχει γραμμῆ τις καθορίζουσα την μεταβασιαν από της Κυριακής εις την Δευτέραν· Κυριακή άριστερά, Δευτέρα δεξιά αϋτῆς ταύτης της γραμμῆς; Ποῦ είναι αϋτή ή γραμμῆ και ποῖος την έχάραξεν;

"Αν τοιαύτη τις γραμμῆ διήρχετο τους Παρισίους, θα ήτο αληθῶς πολὺ δύσκολον. Θα είχομεν 1 Ιανουαρίου εντεῦθεν του Σηκουάνα, επί παραδείγματος, και 31 Δεκεμβρίου εκείθεν.

Άς παρατηρήσωμεν εν πρώτοις ότι εις τους αρχαίους χρόνους, πριν ή γείνη ή ένοποιήσις της σφαίρας, εκάστος τόπος έμέτρει τας ὠρας και τας ήμέρας κατά βούλησιν και είχεν ίδιον καλανδάριον. Δεν είχον λόγους κοινῆς συνεννόησεως, διότι δεν έγνωρίζοντο. Οι λαοί της Άμερικῆς υπελόγιζον τον χρόνον κατ' ίδιον τρόπον, οι Κινέζοι έσκέπτοντο και ενήργουν άλλως. Οι Εϋρωπαῖοι τέλος οὔδ' ήσθάνοντο την ανάγκην να συνεννοηθῶσι μεταξύ των.

Άλλ' όταν ήρχισαν να κάμνωσι τον γῦρον του κόσμου, όταν οι Εϋρωπαῖοι έθεσαν εις συγκοινωνίαν όλα τὰ μέρη του κόσμου, τὰ μεν μετά των δέ, επιβλήθη τότε ή ανάγκη της ένοποιήσεως και εκ τούτου προέκυψε κοινή τις συνεννόησις. Οι Πορτογάλοι και οι Όλλανδοί εκάμαν τον γῦρον του πλανήτη από Δυσμῶν προς Άνατολάς, παρακάμψαντες το ακρωτήριον της Καλής Έλπίδος. Οι Ισπανοί τούναντιον από Άνατολῶν εις Δυσμάς δια του πορθμοῦ του Μαγελ-

λάνου. Έκάστου έθνους διατηροῦντος τον ίδιον τρόπον του υπολογισμού έντός των πλοίων του, προέκυψεν ότι εις τον μεσημβρινόν των αντιπόδων οι κάτοικοι της νήσου Φορμόζας, άλλοτε άλλανδικῆς άποικίας, παρεδέχοντο ως Δευτέραν την ήμέραν καθ' ήν οι Μαριάνναι νῆσοι, οι ανακαλυφθεῖσαι υπό των Ισπανῶν, παρεδέχοντο ως Κυριακήν.

Άς επαναλάβωμεν λοιπόν τον ισχυρισμόν μας της 31 Δεκεμβρίου 1900, τον σχετικόν με την μεταλλαγήν του αιώνας.

Καθ' ήν στιγμήν τὰ ὠρολόγια των Παρισίων θα σημαίνωσι το μεσονύκτιον της 31 Δεκεμβρίου 1900, τὰ της Κεντρικῆς Εϋρώπης θα είναι μίαν ὠραν έμπρός και θα έχωσιν εισέλθῃ εις τον Κ' αίωνα. Εις τον Ισθμόν του Σουέζ θα είναι 2 ὠραι της πρωίας, 3 ὠραι εις την Τεχεράνην και εις την Ταναυαρίθην, 4 ὠραι εις την Βουχαράν και εις το Τεβόλσκ, 5 ὠραι εις το Μαδράς και εις το Κολόμβο, 6 ὠραι εις την Καλκούτταν, 7 ὠραι εις το Σαίγόν και εις το Χανόι, 8 ὠραι εις το Σαγκαί, 9 ὠραι εις την Γεδῶ, 10 ὠραι εις την Βοισβάν, 11 εις την Νουμέαν και μεσημβρία εις την νῆσον Σάθαμ — μεσημβρία της 1 Ιανουαρίου 1901.

Άφ' έτέρου όταν θα είναι μεσονύκτιον εις Παρισίους, — μεσονύκτιον της 31 Δεκεμβρίου 1900, — εις Λισσαβῶνα θα είναι 11 ὠρα και 1/4, εις Άγιον Λουδοβίκον της Σενεγάλης 10 ὠραι και 45, εις Νέαν Γόρκην 7 ὠραι, εις Σικάγον 6 ὠραι (6 ὠραι να εννοούμεθα της 31 Δεκεμβρίου), 3 ὠραι εις Μεξικόν, 4 ὠραι εις Άγιον Φραγκίσκον, 3 ὠραι εις την Νῆσον του Πρίγκιπος της Ουαλλίας, 2 ὠραι εις την Άλασκαν, 1 ὠρα εις Ουολουλού, μεσημβρία εις την νῆσον Σάθαμ.

Η νῆσος αϋτη Σάθαμ κείται, ως γνωστόν, πλησίον των αντιπόδων μας. Επί του αϋτου μεσημβρινοῦ, εκ διαμέτρου αντιθέτου του των Παρισίων, παρατηρεῖ τις και τινας άλλας νήσους, την νῆσον Κερμαρέκ, τας νήσους Βίτι, την νῆσον Ουάλλις, την νῆσον Βάρβερν, την νῆσον Μίδβαϋ, την νῆσον Κάναγα, εν το σύμπλεγμα των Άλεούτων. Επί του μεσημβρινοῦ, κειμένου ακριβῶς εις απόστασιν 12 ὠρῶν άφ' ήμῶν, είναι μεσημβρία όταν είναι μεσονύκτιον εις Παρισίους, μεσημβρία της προηγουμένης ή της επομένης ήμέρας. Εκεί λοιπόν οι ναυτικοί άφαιροῦσιν ή προσθέτουσι μίαν ήμέραν, όταν κάμνωσι τον γῦρον του κόσμου, και λαμβάνουσιν εν ήμερομίσθιον πληρωμῆς περισσότερον ή ολιγώτερον.

Άφ' οὔ λοιπόν υπεβλήθη ήμῖν ή έρώτησις ποτε θ' άρχισῃ δ Κ' αίων, ήμποροῦμεν να έρωτήσωμεν και ποῦ θα άρχισῃ.

Οι κάτοικοι της γῆς, οι όποιοι θα δυνηθῶσιν οι πρώτοι να χαιρετίσωσι τον Κ' αίωνα, θα είναι από Β. προς Ν. οι Ρῶσοι της Κημσάτιας,

οι Ιάπωνες της νήσου Γέζο και του Τόκιο, οι Ισπανοί και οι Άμερικανοί των Φιλιπινῶν, οι νησιῶται της Νέας Γουίνέας, των νήσων Σολομώντος, των Νέων Εβριδῶν, οι Γάλλοι της Νέας Καληδονίας και οι Άγγλοι της Νέας Ζηλανδίας και της νήσου Σάθαμ. Η τελευταία αϋτη νῆσος θα εισέλθῃ πρώτη εις τον νέον αίωνα. Το γεωγραφικόν μήκος της είναι 1800 58' προς Α. των Παρισίων, δηλ. είναι έμπρός 12 ὠρας και 4 λεπτά. Όταν το ὠρολόγιον του Άστεροσκοπίου των Παρισίων θα κτυπήσῃ μεσονύκτιον της 31 Δεκεμβρίου 1900, θα έχῃ ἤδη εισέλθει προ 12 ὠρῶν και 4 λεπτῶν ή 1 Ιανουαρίου 1901 εις το ζῆκρον τούτου σημεῖον του Ωκεανού, τούτέστι θα είναι εκεί μεσημβρία και 4 λεπτά της 1ης ήμέρας του Κ' αιώνας.

Θα είναι δὲ και δ τελευταῖος αἰὼν των δυστυχῶν εκείνων νησιωτῶν της Σάθαμ. Προ εκάτον έτων συνεποσοῦντο ακόμη εις 2000. Τῷ 1830 έφθασαν εις 1500. Οι γείτονές των της Νέας Ζηλανδίας, οι Μαορί, τους έπεσκέφθησαν τῷ 1835, τους εύρον ήσυχους, εύτυχεις και προ πάντων παχείς και τους κατεβρόχθισαν, άφου τους ήνάγκασαν να κατασκευάσωσιν αϋτοί οι ίδιοι τους κλιβάνους, έντός των όποιων έπρεπε να ψηθῶσι, και να μεταφέρωσι και τὰ προς τούτο χρήσιμα ξύλα. Τους έψησαν λοιπόν, διεσκέδασαν και τὰ υπολειψθέντα κρέατα τὰ εκάπνισαν δια να διατηρηθῶσιν.

Τῷ 1870 έμειναν ακόμη 200, και σήμεραν θα μένωσιν ίσως πενήκοντα περίπου. Είναι αϋτη εν μικρῇ ή συνήθῃς ιστορία αρχαία και σύγχρονος της χαριτωμένης ανθρωπίνης φυλής.

Ο Κ' λοιπόν αἰὼν θα άρχισῃ την 1 Ιανουαρίου 1901 αναλόγως των ὠρῶν εκάστου τόπου. Οι Άσιανοί θα εισέλθωσι προ των Εϋρωπαίων εις τον νέον αἰὼνα και οι Εϋρωπαῖοι προ των Άμερικανῶν.

Λέγεται ότι το παν κατορθώνει το χρῆμα. Και όμως τὰ δισεκατομμύρια των Άμερικανῶν δεν θα δυνηθῶσι να κατορθώσωσιν, όπως ή Ισπανία μη εισέλθῃ προ των Ηνωμένων Πολιτειῶν της Άμερικῆς εις τον εικοστόν αἰὼνα.

Άς εύχηθῶμεν τοῦλάχιστον όπως δ νέος αἰὼν καταπαύσῃ τους διεθνείς πολέμους και σημεῖωσῃ ήθικόν σταθμόν εν τῇ προόδῳ της ανθρωπότητος.

Α

Κατά τον Σενέκαν, όσον ενκρατώτερος είναι τις τόσον ολιγώτερον υποπεύεται την άρετήν των άλλων.

Εις το πενιχρότερον σῶμα, έλεγεν ο Βούδας, δύναται να κατοικήσῃ ή ώρκοιτέρα ψυχή.

ΥΨΙΣΤΟΣ ΗΡΩΪΣΜΟΣ

Ἄν θελήσῃ τις νὰ ψυχολογήσῃ ἐπὶ τοῦ ἡρωϊσμοῦ, ἐπὶ τῆς ἐκδηλώσεως ταύτης τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, τῆς συνισταμένης εἰς τὴν περιφρόνησιν τοῦ κινδύνου, ἐν τῇ βαρυτέρᾳ αὐτοῦ μορφῇ, ὡς κινδύνου θανάτου, δύναται νὰ ἀνεύρῃ πολλὰ τὰ εἶδη καὶ πολλοὺς τοὺς βαθμοὺς τοῦ ἡρωϊσμοῦ.

Ἡ συνηθεστέρα, ἡ κοινοτέρα — ἂν ἐπιτρέπεται τριαύτη ἐκφρασίς, προκειμένου περὶ τῆς εὐγενεστάτης καὶ τῆς ὑπάτης τῶν θυσιῶν — εἶναι ἡ μορφή τοῦ ἡρωϊσμοῦ τῶν μαχῶν.

Ἄλκιμοι νεανίαί, κάλυκες τοῦ ἔαρος τοῦ βίου, ἄνδρες ὄριμοι, ἀφίνοντες ὀπισθεν αὐτῶν ἐκθέτους εἰς τὴν ὄρφανίαν καὶ τὴν ἐγκατάλειψιν ὑπάρξεις προσφιλεῖς, αἵτινες τόσην ἔχουν ἀνάγκην τῆς προστασίας των, ἐν τῇ μέσῳ τοῦ κάμπου τῶν μαχῶν βίπτονται φιλομειδεῖς, ἐνθουσιῶντες, ἐν εὐφροσύνῳ χαρᾷ εἰς τὴν ἀγκάλην τοῦ θανάτου· καὶ ἐν μέσῳ τῆς δίνης τῶν τρομερῶν ἐκείνων συρράξεων τοῦ μίσους καὶ τῆς ἐχθρότητος τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ἄφθονον συλλέγει τὸν ἀμητὸν αὐτοῦ ὁ θάνατος.

Ἄλλὰ σταματήσωμεν πρὸς στιγμὴν πρὸ τοῦ ἡρωϊσμοῦ τῶν μαχητῶν.

Οἱ αὐτοὶ ἄνδρες ἐπὶ τῆς κλίνης τοῦ θανάτου, κατόπιν νόσου ἐξαντλοῦσης πᾶσαν δύναμιν τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς, ἔχονται τῆς ζωῆς μετὰ πόθου καὶ προσβλέπουσιν μετὰ δέους καὶ δειλίας πρὸς τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν θὰ διασκελίσουν τὸν οὐδὸν ἐκείνον τὸν σκοτεινὸν πρὸς τὸ Ἄγνωστον, τοῦ ὁποίου τὰ προβλήματα τὰ ἄλυτα τόσον ἐπτόουν τοῦ Ἄμλετ τὴν ψυχὴν.

Οἱ αὐτοὶ ἄνδρες ἐν τοῖς πεδίοις τῶν μαχῶν εἶναι ἥρωες· οὔτε τῶν σφαιρῶν ἡ χάλαζα, οὔτε τῶν ὄβουζιων τὰ συντρίμματα, οὔτε ἡ λόγχη καὶ αἱ σπάθαι κατὰ τὰς τρομεράς σώμα πρὸς σώμα συρράξεις τοὺς ποσοῦν.

Ἄλλ' ὁ ἡρωϊσμός οὗτος εἶναι ἡρωϊσμός μέθης. Ὑπάρχει πολὺ τὸ δάνειον εἰς τὴν ἀνδρείαν τῶν μαχητῶν. Τὸ αἷμα αὐτῶν κατακαίει καὶ ἀνέλκει πρὸς τὸν ἐγκέφαλον ἢ ζύμωσις ἢ ἀλκοολικὴ πολλῶν ἰσχυρῶν συναισθημάτων. — Τῆς πατρίδος ἡ φλογερὰ ἀγάπη, ἡ φιλοτιμία, ἡ συνείδησις ὅτι πλείστοι ἀδελφοὶ αὐτοῦ κινδυνεύοντες παρὰ τὸ πλευρόν του, ὅσον καὶ αὐτός, τέκνα τῆς αὐτῆς μητρὸς πατρίδος, εἶναι τὴν στιγμὴν ἐκείνην δικαστὰὶ τοῦ ἡρωϊσμοῦ ἢ τῆς ἀτιμωτικῆς ἀνανδρίας του. Ἐπὶ πᾶσι δὲ καὶ ὑπὲρ πάντα πρόβει ἡ μέθη ἢ ἐκ τῆς πάλης ἐξάπτουσα τὴν ψυχὴν εἰς μένος καὶ φρόνημα, ἐν τῇ μέσῳ τῆς πολεμιστηρίου κραυγῆς τῶν σαλπύγγων καὶ τοῦ χρεμετισμοῦ τῶν ἵππων, ἐν τῇ μέσῳ τῆς ἀρτίου μουσικῆς τῶν πυροβολισμῶν, τῶν ὑμνοβροντιῶν καὶ τῆς κλαγγῆς τοῦ σιδήρου,

καὶ συγκεντροῦσα αὐτὴν εἰς μίαν ἐνιαίαν καὶ κυρίαρχον σκέψιν, τὴν νίκην.

Ἄλλὰ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ἡρωϊσμῷ τῶν μαχῶν ὑπάρχονσι διάφοροι διαβαθμίσεις.

Καὶ ὁ ἡρωϊσμός εἶναι τοσοῦτω μᾶλλον ὑψηλότερος, ὅσον εἶναι βεβαιότερος ὁ θάνατος, ἔτι δὲ πλέον, ἐφ' ὅσον εἶναι μᾶλλον ἀπογυμνωμένος τοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ ψυχραιμότερος.

Εἶναι ὑψηλότερος ὁ ἡρωϊσμός, ὅταν ἐν τῇ ἐκτελέσει στρατιωτικῆς ἐντολῆς ὁ θάνατος εἶναι ἀφευκτος.

Στρατοῦ συντετριμμένου ὑπὸ τῆς ἥττης ὁ ἀρχηγός, διὰ νὰ προστατεύσῃ τὴν ὑποχώρησίν του καὶ σῶσῃ αὐτὸν ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας, διατάσσει ἵππικὰ σώματα νὰ ἐπιχειρήσουν φρενιτιώδη ἐπέλασιν κατὰ τοῦ νικηφόρου, τοῦ διώκοντος ἐχθροῦ. Οἱ ἥρωες ἐκεῖνοι εἶναι ἐκ τῶν προτέρων καταδικασμένοι καὶ ὁ ἡρωϊσμός των εἶνε ἡρωϊσμός ἀσφαλῶν ὑποψηφίων τοῦ θανάτου.

Ἄλλὰ καὶ ἐν αὐτῷ μεθύσκει ὁ ἐνθουσιασμός, ἀκονίζει τῆς ψυχῆς τὸ μένος ἢ πάλῃ ἢ ἐνεργός, ἢ ἀγρία προστριβή, ἢ πυρακτοῦσα τὰς ψυχάς, ὅπως πυρακτῶνει καὶ τὴν ἀδρανῆ ὕλην.

Διὰ τοῦτο ὑψηλότερος, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, εἶναι ὁ ἡρωϊσμός ὁ ψυχραιμὸς, ὁ ἐστερημένος ἐνθουσιασμοῦ, ὁ ἡρωϊσμός δι' οὗ περιφρονεῖ τις τὸν θάνατον ἐν τῇ ἐκτελέσει καθήκοντος, ἀποκλειστικῶς καὶ καθαρῶς παθητικοῦ.

Ὅταν τὸ σῶμα τῶν τακτικῶν ἐβάδιζε σιωπηλῶς πρὸς τὴν πολιορκουμένην Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν, μετὰ τὰ ὅπλα κρεμάμενα ἐπ' ὤμου, μετὰ ἀφηρημένους τοὺς πυρολίθους ἀπὸ τῆς σφύρας, διὰ νὰ μὴ δυνηθῇ οὐδεὶς πολεμιστῆς νὰ τὰ χρησιμοποίησῃ, καὶ μετὰ φορτίον πυρίτιδος ἐπ' ὤμου, σωστικὴν ἐνίσχυσιν τῶν ἐστερημένων καὶ τῶν ὑστάτων πολεμεφοδίων πολιορκουμένων Ἑλλήνων, ὅταν οὕτω βαίνοντες καὶ ἐννοηθέντες κατεπυροβολοῦντο καὶ ἐπιπτον, οἱ δ' ἐπιζῶντες ἐξηκολούθουν κατερικῶς τὴν πρὸς τὸ μέγα καθῆκον πορείαν, ἐνῶ καὶ ἐνὸς μόνου σάκκου πυρίτιδος ἢ ἀνάφλεξις θὰ εἶδιδε σύγχρονον τὸν θάνατον εἰς τὴν συμπαγῆ ἐκείνην μάζαν τῶν ἀμάχων ἡρώων, ὁ ἡρωϊσμός ἐκεῖνος ἦτο ἐκ τῶν ὑψηλοτέρων.

Τοιοῦτος ἦτο καὶ ὁ ἡρωϊσμός τῶν Ἀλθανῶν καὶ τῶν Αἰγυπτίων κατὰ τὴν πρὸς τὴν Κλείσσοβαν ἀπόδασιν, ὅταν ὑπὸ τὴν βροχὴν τῶν σφαιρῶν τῶν μαχητῶν τοῦ Τζαβέλλα, ἀπὸ τῶν ἀκάτων αὐτῶν, βάζοντες τὴν θάλασσαν ἐρυθρὰν ἐπροχώρουν, ἀνασπῶντες ἕνα πρὸς ἕνα τοὺς πάλους, τοὺς ὁποίους εἶχε πῆξει ἐπὶ τῆς λιμνοθάλασσης περὶ τὴν νησιῶν τὸ στρατηγικὸν πνεῦμα τοῦ Τζαβέλλα.

Ἄλλ' εἰς ὅλας ταύτας τὰς μορφὰς τοῦ ἡρωϊσμοῦ, τὸ εἴπομεν ἀνωτέρω, ἐπενεργῶν, ὡς διεγερτικὰ τῆς ἀφοβίας τοῦ θανάτου, πλείστα αἷτια.

Ἡ φλογερὰ ἀγάπη τῆς πατρίδος, ὁ φόβος τῆς ἀτιμώσεως, τὸ μίσος κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ὁ ἐνθουσιασμός ἐκ τῆς μέθης τῶν μαχῶν, πρὸ πάντων δὲ ἡ κοινότης τῶν κινδύνων μετὰ χιλιάδων ἄλλων ἀδελφῶν.

Ἄλλ' ὑπεράνω ὅλων τῶν μορφῶν τούτων τοῦ ἡρωϊσμοῦ λάμπει ὡς ὁ ἥλιος, πρὸ τῆς ἀνταυγείας ὠχρῶν πλανητῶν ὁ ἡρωϊσμός ὁ ἐθελούσιος, ὁ ψυχραιμὸς, ὁ φίλαλλος, ὁ ἡρωϊσμός τῆς αὐτοθυσίας ὑπὲρ ἀδελφῶν, ὅταν ἀδελφὸς εἶναι ὅλη ἡ ἀνθρωπότης. Ἡ μονήρης προσφορὰ τῆς ζωῆς εἰς θυσίαν χρήσιμον εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, πρὸς ἣν μόνῃ ὠθεῖ ἡ ὑπάτη ἀντίληψις τοῦ καθήκοντος, τὴν ὁποίαν κανὲν μίσος, οὐδὲν κίνητρον ἐνθουσιασμοῦ προκαλεῖ, ἡ ἐκούσια αὐτοθυσία ὑπερόχων καρδιῶν ἀπὸ μόνης τῆς ἀγάπης πρὸς τοὺς πάσχοντας, ἀπὸ μόνου τοῦ πόθου τῆς ἀνακουφίσεως τῶν ἐν ἀνθρωπότητι ἀδελφῶν, ἀποτελεῖ τὸν ἡρωϊσμὸν τὸν ὑπέρατον, τὸν θεοεικελόν, διότι προσομοιάζει πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ ὑπὲρ τοῦ ἀνθρωπίνου Γένους θυσίαν τοῦ Θεανθρώπου.

Ἐχει ἡ ἀνθρωπότης εἰς τὸ μικρὸν ἐνεργητικὸν τῆς, μετὰ τὸν τόσον ἐξωγκωμένον παθητικοῦ μικρῶν καὶ ταπεινῶν πράξεων ἀραιὰ τινα παραδείγματα τοιοῦτων ἡρώων.

Καὶ ὅταν παραδίδουν ἐκούσιως πρὸς τὸν Πλάστην τὴν εὐγενῆ αὐτῶν ὑπαρξιν οἱ ἀρχαῖοι οὗτοι ἥρωες οἱ προκύπτοντες διὰ μέσου τῶν αἰώνων, πᾶς τις αἰσθάνεται ἑαυτὸν ὑπερήφανον ἀπλῶς διότι εἶναι ἄνθρωπος, φανταζόμενος ὅτι δέχεται καὶ αὐτὸς μέρος τῆς ἀνταυγείας τῶν εὐγενῶν ἐκείνων ψυχῶν.

Τοιοῦτος ὑπῆρξεν εἰς ἄγνωστος τέως ἰατρός, ἐκεῖ εἰς τὰ νοτιοδυτικὰ παράλια τῆς Εὐρώπης, εἰς τὸ Ὀπόρτον, ὅπου ἐπεζήτησε χάριν τῆς ἀνθρωπότητος καὶ εὔρε πρὸ μηνὸς τὸν θάνατον ὁ ἰατρός Καμάρα Πεστάνα, τοῦ ὁποίου ἡ ὑστάτη θυσία μοῦ ἐνέπνευσε τὰς γραμμὰς ταύτας.

Ἐν τῇ σφριγηλῇ τοῦ βίου ἀκμῇ, 35 μόλις ἐτῶν, εἶχεν ἀποβῆ ἡ μεγαλειτέρα βακτηριολογικὴ αὐθεντία τῆς Πορτογαλίας, τοιοῦτον δὲ ἐνέπνεε σεβασμὸν ὁ χαρακτήρ του ὁ ἀδαμάντινος καὶ ἡ ἐθελουσία, μετ' ἧς ἐρίπτετο εἰς τοὺς κινδύνους ἐν τῇ μέσῳ τῶν λοιμοβλήτων τῆς πανώλους, ὑποστηρίζων τὸ ἠθικὸν αὐτῶν θάρρος, θεραπειῶν, παραμυθῶν, δεχόμενος πρὸ τῆς μορφῆς αὐτοῦ τὴν ἀπόνοιαν τῶν ἀγωνιῶντων καὶ τῶν ἐπιθανάτων, ἵνα οὐδὲν διαφεύγῃ αὐτὸν τῶν δεινῶν τῆς ἀπαισίας νόσου συμπτωμάτων, ὥστε μόνον αὐτὸν τὸ μέγα Ἰνστιτούτον Παστέρ εἶχε καταστήσῃ κοινωνὸν πάντων τῶν μυστηρίων τοῦ ὀργανισμοῦ του, καὶ εἶχεν ἐμπιστευθῆ αὐτῷ τὴν κατασκευὴν τοῦ ἀντιλοιμοβλήτου ὄρου.

Ἐπὶ τοῦ ἴδιου σώματος πρῶτος πειραματικὸς ὑπέβλεπεν ἑαυτὸν εἰς τὴν προληπτικὴν διὰ τοῦ ὄρου τούτου θεραπείαν.

Ἄφοβος ἐρίφθη εἰς τὸν πρὸς διάσωσιν τῶν λοιμοβλήτων ἀγῶνα, λησμονῶν ἑαυτὸν, ἀφειδῆς τῆς ὑπάρξεώς του, πλείστους σώσας διὰ τῆς ὀρροθεραπείας, ἡ ὁποία τοῦλάχιστον μέχρι σήμερον δὲν φαίνεται δυστυχῶς ἔχουσα οὐδεμίαν προληπτικὴν ἐπιδράσιν, ἐνῶ πλείστους σφάζει μετὰ τὴν ἐκδήλωσιν τῆς νόσου.

Καὶ ὁ φιλόανθρωπος ἥρωας προσεβλήθη ὑπὸ τῆς ἀπαισίας νόσου, καὶ οὐδὲν ἴσχυσαν ἐπ' αὐτοῦ τὰ μέσα, δι' ὧν τόσων ὁμοίων του ἐξηγόρασε τὴν ζωὴν.

Αἰσθανθεὶς ἑαυτὸν λοιμοβλήτων ὄχι μόνον δὲν ἐδειλίασε πρὸ τῆς προσεγγίσεως τοῦ θανάτου ὁ εὐγενὴς τῆς ὑπάρξεώς του θύτης, ἀλλ' ἐξεδήλου πρὸς τοὺς συναδέλφους αὐτοῦ ἀφελῆ χαρὰν, ὅτι θὰ τῷ δεθῆ ἡ εὐκαιρία, εἰς ἐπιστήμονα αὐτόν, νὰ περιγράψῃ εἰς τοὺς συναδέλφους του ἐξ ἑαυτοῦ καὶ ἐκ τῶν ἀφράστων ἀληγηδόνων τῆς ἰδίως αὐτοῦ ὑπάρξεως, ἐν διανυγῇ λεπτομερείᾳ τὰ συμπτώματα τῆς τρομερᾶς νόσου.

Καὶ τὸ ἐξετέλεσε μέχρι τῆς ἐσχάτης αὐτοῦ πνοῆς μεταχειριζόμενος ἑαυτὸν ὁ ἡρωϊκὸς μελλοθάνατος, ὡς ἀσθενῆ, πρὸς διαφώτισιν τῆς ἐπιστήμης εἰς τὴν ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος ἄμυναν.

Ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του, εὐχηθεὶς εὐτυχίαν εἰς τοὺς συναγωνιστὰς του, μίαν ἐξήνεγκε μόνον ἐκφρασίαν λύπης, ἐν παράπονον, ὅχι ὅτι θνήσκει νέος, ὅχι ὅτι καταλείπει ἀπαραμυθίτους γονεῖς, ἐπιδιώξας τὸν θάνατον ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος, ἀλλ' ὅτι, — παραθέτομεν τὰς ἰδίους αὐτοῦ λέξεις — «ἡ πανώλης εἶναι ἀσθένεια, ἡ ὁποία δὲν κατενοήθη ἔτι ἐπαρκῶς ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης, ἥτις ὀλίγον περισσότερο γινώρξει, ἀφ' ὅσα ἐγνώριζον περὶ αὐτῆς εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους».

Καὶ τὴν ἐκφρασίαν τῆς λύπης ταύτης συνώδευσε μετὰ θερμὴν ὑστάτην ἰκεσίαν πρὸς τὴν βασίλισσαν τῆς Πορτογαλίας, ὡς ἐσχάτον πόθον μελλοθανάτου, νὰ μὴ ἀπομακρύνουν τοῦ βακτηριολογικοῦ ἰνστιτούτου, τὸ ὁποῖον διηύθυνε, τοὺς συνεργάτας του ἰατροὺς, οἱ ὁποῖοι παρηκολούθησαν τὰς μελέτας διὰ νὰ μὴ ἀπολεσθῶν οἱ κοινοὶ αὐτῶν ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος ἀγῶνες.

Καὶ ὅταν ἐν τῇ λοισθίῳ ἀγωνίᾳ καταληφθεὶς ὑπὸ ἰσχυροῦ βηγῆς ἐνόησε τὴν προσέγγισιν τοῦ θανάτου, εἶπε πρὸς τοὺς περιστοιχιζόντας αὐτὸν ἰατροὺς· «Ἐρχεται τὸ τέλος· μὴ μὲ πλησιάζετε. Ἡ ἀναπνοή μου θὰ εἶναι διὰ σὰς ὀλεθρία».

Τοιαύτη ἤρμος ἐθελουσία, μετ' ὅλην τὴν διαφοράν τῶν περιστάσεων, ἀνακλεῖ εἰς τὴν μνήμην διὰ τὸ μεγαλεῖον τὴν περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς διδασκαλίαν τοῦ Σακράτους, μέλλοντος νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸν θάνατον.

ΤΟΥ ΚΡΟΥΜΟΥ ΤΟ ΠΟΤΗΡΙ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Ο γέρος ο άσκητής, ο άγιος, όπως τονώνόμαζαν όλοι στην Άγγιαλο, άνατρίχιασε.

— Κλέβεις έσύ; είπε με άγρια φωνή στο ξανθόμαλλο Έλληνόπουλο, που είχε το πρόσωπό του στο χώμα σαν τον Τελώνη της παραβολής. Έκεί κατάχαμα λαμποκοπούσε ποτήρι δλόχρυσο και οι άκτινες του κεριού και της κανδήλας, που έκαιγαν μπροστά στην Παναγιά, έπαιζαν με τα πολύτιμα του ποτηριού πετράδια.

— Ναί, έκλεψα. Νά με παιδέψης θέλω. Μά πρώτα νά μ' άκούσης και νά με βοηθήσης.

— Έγώ; τελείωσε. Το μύρο που σου έβγαλα έχάθηκε άπ' τή μαύρη στιγμή που έλέρωσες τα χέρια σου. Σ' άγαπούσα σαν τα μάτια μου, μά ο Χριστός το είπε, είσαι μάτι πονηρό και πρέπει νά σέ βγάλω.

— Ό,τι τιμωρία μου πής, θά τήν τραβήξω χωρίς παράπονο· μά πρέπει πρώτα νά μ' άκούσης και νά με βοηθήσης.

Έλαμπαν τα μάτια του παιδιού και το μέτωπό του το περήφανο άψηλά το σήκωσε, χωρίς κανέναν σκοτεινό λογισμό νά το αλλοιώσει.

— Κάθε χρόνο σαν σήμερα μνημονεύεις ένα όνομα.

Ο άσκητής έσταυροκοπήθηκε.

— Και λυπάσαι για τον βασιλέα σου. Στρατιώτης ήσουν και πικραίνεσαι που γλύτωσες άπό μια μάχη που άρπαξε προδοτικά το τιμώτερο κεφάλι. Κ' έμένα μ' έλεγες...

— Παιδί μου, Βούλγαρο μ'ην πιστέψης. Αυτοί πολεμούν, όχι για έλευθερία, για όδξα, για τιμή, μά για νά βλέπουν νά τρέχη αίμα, νά γδύνουν νεκρούς, νά τυρκαννούν ανθρώπινα κορμιά. Θηρία, παιδιά μου, μά όχι ευγενικά λιοντάρια, θηρία άγρια και άπιστα. Δέν μου τά έλεγες αυτά; και κάτω άπό το σκοτεινό βάσο σου δέν κτυπούσε πολεμόχαρκα ή καρδιά σου, όταν συλλογίζουσαν: πώς μεθ' ο Κρούμος δυό φορές με το ποτήρι του, γιατί έχει ποτήρι το κεφάλι του Νικηφόρου, και θαρρεί, ενώ πίνει κρασί και κυλιέται κτήνος μεθυσμένος, θαρρεί πώς πίνει αίμα Έλληνικό, το αίμα του βασιλέα μας; Κ' έγώ, που τάκουα αυτά, ήθελες νάμαι πέτρα; Τα λόγια σου ήθελες, ούτε σέ μένα νά μ'ην καρποφορήσουν; Ναί; Αί, λόγια σαν τα δικά σου, παράδειγμα σαν το δικό σου, δέν πάγει στα χαμένα. Χθές βράδυ μπήκα στη σκηνή του Κρούμου.

— Έσύ; και γλύτωσες;

— Του είπα πώς θέλω νά πολεμήσω μαζί τους, και πώς ξέρω κάτι κατατόπια νά τους πώ. Του είπα και κακό για τον Έλληνικό στρατό κ' εκείνος μεθυσμένος, όπως ήταν, χάρηκε και

μ' έκράτησε νά του μιλώ. Βούλγαροι δυό, με γυνά σπαθιά τον φυλάγουνε σαν κοιμάται. Έγώ κρυφά, κρυφά άρπαξα το ποτήρι κ' έφυγα, χωρίς νά με καταλάβουν.

— Και τώρα το ποτήρι αυτό;

— Ναί, πατέρα μου, είναι του βασιλέα μας το κεφάλι. Σαν σήμερα έπεσε, έλα νά το θάψουμε το κεφάλι και ύστερα νά ιδής και τήν πληγή μου, γιατί μ' έπληγωσε ένας Βούλγαρος, σαν με είδε νά τρέχω, μά δέν με πρόφθασε.

*

Ο άσκητής, έβγαλε τα πολύτιμα στολίδια, προσκύνησε το τίμιο κεφάλι, άνοιξε μια πλάκα στο έρημοκλήσι του και έκαψε λιθάρι και διάβασε και τα νεκρώσιμα.

Έκλαιε ο γέρος, έκλαιε και το παιδί.

— Έλαφρό το χώμα σου, βασιλέα μου, ειρήνη στην ψυχή σου.

— Έλαφρή ή ψυχή σου, βασιλέα μου, πόλεμος σέ μάς πόλεμος άτελείωτος, δέν πολεμούμε για πλούτη και για ξένα χώματα. Πολεμούμε για νά προσφυλάξουμε τον κόσμο τον ήμερο άπ' τον κατακλυσμό των θηρίων. Για τον πολιτισμό, για τον ανθρωπισμό τους πολεμούμε τους Βουλγάρους. Ειρήνη στην ψυχή σου, βασιλέα μου, μά πόλεμος πόλεμος στο κράτος σου.

Είπε το παιδί.

Η πλάκα, σκέπασε το κρανίο και ο άσκητής έσφιξε στα κοκκαλένια στήθη του τον έγγονά του, περιποιήθηκε τήν πληγή του.

— Ευχαριστώ, παιδί μου, που κατάλαβες, τί λαχταρούσα και το έκαμες, χωρίς νά σου το πώ. Σ' ευχαριστώ. Μά ή κλειδιά είναι πάντα κλειδιά. Πρέπει νά σου πώ τήν τιμωρία σου. Πάρε αυτά τα πολύτιμα πετράδια, άχρείαστα για τα τίμια χέρια σου και ρίξε τα στο βουλγαρικό στρατόπεδο. Αυτή είναι ή τιμωρία σου. Και τώρα έλα νά σέ εύλογήσω. Αίγες είναι οι μέρες μου. Τή σημερινή μέρα θαρρείς περίμενα για νά ήσυχάσω. *Θρησκεία και πατρίδα, γι' αυτά τα δυό νά ζής και νά πεθάνης.*

*

Το παιδί φίλησε με συγκίνηση το χέρι του κακπού του, προσκύνησε τον τάφο του βασιλέα του και έφυγε έλαφρόποδο, φτερωτό, άκτινολουσμένο, νά περάσει τήν τιμωρία του.

Ποτέ άμαρτωλός δέν είχε τόση χαρά. Σταυτιά του βούιζουν άδιάκοπα τα ύστενά λόγια του κακπού: *Θρησκεία και πατρίδα.*

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Είς ένα ίνδικόν ναόν καιεί ιερών πυρ άσβεστον άπό 1200 ετών.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΠΕΡΙ ΤΕΧΝΗΣ

ΚΟΙΤΙΣ ΤΩΝ ΤΕΧΝΩΝ Η ΑΙΓΥΠΤΟΣ

Ένδίδων εις τήν επιθυμίαν τής Διευθύνσεως τής « Έθνικής Άγωγής », όπως γράψω σειράν επιστολών περι των Καλών Τεχνών χάριν των άγνωστών αυτής, ένόμισα αναγκαίον κατά πρώτον νά εκθέσω συντόμως και άπερίττως τά τής γενέσεως και αναπτύξεως τής τέχνης παρά τοίς αρχαίοις λαοίς. Νομίζω μάλιστα ότι τουτο είνε σύ μόνον διδακτικόν, αλλά και τερπνόν. Ο άνθρωπος είνε φύσει περιέργος, οσάκις δέ ή περιέργεια του αυτή θεραπύεται, εύρίσκει άνακούφισιν και τέρψιν το άνθρωπινον πνεύμα. Τοιαύτην δέ τέρψιν άπολαύμεν τῶ ὄντι, οσάκις μανθάνομεν όποία ήτο των αρχαίων λαών ή τέχνη και όποία ύπήρξεν ή βαθμηδόν εξέλιξις αυτής.

Άλλοτε πολύς λόγος έγένητο περι του που άρά γε νά έγεννήθη το πρώτον ή τέχνη. Και καθ' όσον άφορα εις τήν αρχιτεκτονικήν, το πράγμα δέν ήτο και πολύ δύσκολον. Ο άξεστος και εισέτι βάρβαρος άνθρωπος είχε ανάγκην καταφυγίου τινός, όπως προσφυλάσσει από του ψύχους και τής βροχής τον χειμώνα και από του υπερβολικού θάλπους το θέρος. Έστησε λοιπόν επί του εδάφους καθέτως ξύλα τινά, έθεσεν επ' αυτών έτερα όριζοντίως σκεπάσας αυτά με φύλλα ή χόρτα, και ίδου ο πρώτος αρχιτέκτων, όστις όμως τήν καλύβην ταύτην καθωραΐζει όλίγον κατ' όλίγον, άφου έθεράπευσε τήν πρώτην ανάγκην του.

Η πρώτη άρα ανάγκη έγένησε τήν αρχιτεκτονικήν, αλλά και έτέρα ανάγκη έγένησε τήν γραφικήν. Η επιθυμία του νά τηρήσει τις επί πολύ τήν εικόνα άπουσιάζοντος προσφιλούς προσώπου ήτο λίαν φυσική, άλλ' ή πλήρωσις αυτής δέν ήτο εύκολος, διότι ή διά γραμμών παράστασις του ζώου επί επιπέδου επιφανείας άπήτει όσον τινά φαντασίας. Μεθ' όλα ταύτα πανταχού όπου ύπήρξεν ο άνθρωπος άπεπειράθη νά παραστήσει κατά πρώτον φυσικά τινά αντικείμενα ή τοιλάχιστον γεωμετρικά τινά κοσμηματα έπαναλαμβανόμενα κατά σειράς, οία φαίνονται εις τινά αρχαιότατα άγγεία. Οι άγριοι τής Άφρικής και τής Άμερικής στίζουσι διά βελόνης το δέρμα των και ούτω χαράττουσιν επ' αυτού διάφορα ζώα ή παντοδαπά τέρατα, εις τά όποία υπερβαλλόντως χαίρουσιν· εις τουτο δέ περιορίζεται ή τέχνη των.

Είνε λοιπόν άναντίρητον ότι πανταχού ο άνθρωπος, και εν αυτή τή βαρβαρότητι αυτού, άπεπειράθη νά μιμηθῆ κάπως τήν φύσιν. Άλλ' οι ήμέτεροι πρόγονοι, δικαίως υπερηφανευόμενοι διά τήν τελειότητα εις ήν έφερον τήν τέχνην,

δέν επέτρεπον εις κανένα άλλον λαόν τήν έννόσιν αυτής, και δῆ, προς άπόδειξιν ότι εν Έλλάδι έγεννήθη ή γραφική είτε ή πλαστική, διέπλασαν επίχαριν και όμοιαλήθη τινά μύθον. Διηγούντο λοιπόν ότι ή κόρη Διουτυιάδου τινός, θέλουσα νά τηρήσει παρ' έαυτῆ τήν εικόνα του εις ξένας χώρας αναχωρούντος έραστού της, έσημείωσε δι' άνθρακος τήν επί τοίχου ριπτομένην υπό του ήλιου σκιάν του. Τοιοῦτο ήτο το τερπνόν διήγημα, το όποιον ή φαντασία και ή φιλαυτία των ήμετέρων προγόνων έπλασεν, ίνα εξηγήσει τήν εν Έλλάδι γέννησιν τής τέχνης. Μῆ δέν είχαν πλάση και έτερον όμοιον μύθευμα έπίσης χαρίεν, έπίσης αισθηματικόν, και διά τήν καλλιτεχνικήν διαμόρφωσιν του Κορινθιακού κιονοκράτου; Έλεγον δηλαδή και περι τουτου, ότι προφς νέας κόρης άποθανούσης, είχε καταθέσει επί του ναυού τάφου της, ως δείγμα προσφιλές μνημοσύνου, κάλαθον πλήρη των παιδικών άθυρμάτων της. Τοῦτο ιδών κατά τύχην αρχιτέκτων τις, συνέλαθε πάραυτα τήν ιδέαν του κορινθιακού κιονοκράτου, όποιον το βλέπουσιν οι εν Άθήναις εις τά μεγαλοπρεπή λείψανα του Όλυμπείου και εις τῶ παρά τήν όδόν των Τριπόδων κομψόν Λυσικράτειον μνημείον.

Άλλ' εάν το περι τής κόρης του Βουτάδου λεγόμενον είνε άπλουν μύθευμα, είνε πολύ πιθανόν ότι ή υπό του ήλιου διαγραφόμενη σκιά των σωματων επί επιπέδου επιφανείας έχορήγησε τήν πρώτην ιδέαν περι μονιμοποίησεως τής άστάτου και παρερχομένης εκείνης σκιάς. Σήμερον μάλιστα τον ήλιον, δι οι πρώτοι άνθρωποι προσεκύουν ως θεόν, ήμεις κατεστήσαμεν, διά τής έφευρέσεως του Δαγέρου και των διαδόχων του, αληθή καλλιτέχνην, προσωπογράφον ακριβέστατον και άπροσωπόληπτον. Προ όλίγων έτών αι προσωπογραφίαι ήσαν προνόμιον των όλίγων, των πλουσίων και ισχυρών, αλλά σήμερα και ο εύτελέστερος αστός δύναται νά έχη αντί μικράς δαπάνης τήν φωτογραφικήν εικόνα του, μονοχρώματον μεν προς το παρόν αλλά τελείαν κατά τήν όμοιότητα. Αί σημερινά δέ ήμέτεροι κόραι, ίνα τηρήσωσι τήν εικόνα προσφιλούς προσώπου, δέν θά προστρέχωσι πλέον εις το άφελές και κοπιώδες και δυσεφάρμοστον τής θυγατρός του Βουτάδου τέχνασμα.

Ηδη εγκαταλείπων το έωλον περι εύρέσεως τής τέχνης ζήτημα, όφείλω νά ύπομνήσω ότι υπό πάντων των αρχαιολόγων ή Αίγυπτος θεωρείται σήμερα ως ή κοίτις τής τέχνης, και ότι εκεί, εν τῆ χώρα τῆ άρδευομένη υπό του πλουτοδότου Νείλου, όπου άνεφάνη το πρώτον ο πανάρχαιος πολιτισμός, εκεί άνεπτύχθη και ή τέχνη καθ' όλας αυτής τάς ένδηλώσεις.

Άλλως τε οι Αίγύπτιοι ένκαυχώντο ότι εν τῆ χώρα των έγεννήθη ο πρώτος άνθρωπος, διότι ως

ἔλεγαν χάρις εἰς τὸν Νεῖλον, ἐκεῖ παρέχεται εἰς αὐτὸν εὐχερῶς καὶ ἡ τροφή ὅπως οὐνηθῆ νὰ ζήσει. Ἐφερον δὲ ὡς ἀπόδειξιν τούτου τὰ πολυπληθῆ γεννώμενα ζῶα μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν ὑδάτων τοῦ Νεῖλου.

Μέχρι πρό ὀλίγου οἱ ἀρχαιολόγοι καὶ οἱ περὶ τέχνης πραγματευθέντες δὲν ἀνεγνώριζον τὴν ἐπὶ τῆς ἐλληνικῆς τέχνης ἐπιδράσιν τῆς αἰγυπτιακῆς. Ἄλλ' ἡ ἰδέα αὕτη ἐπεκράτει ἐφ' ὅσον ἡ Αἴγυπτος δὲν ἦτο γνωστὴ ἢ ἐκ μόνων τῶν ἐλλήνων συγγραφέων, ἢ δὲ Ἀσσυρία ἦτο σχεδὸν πάντῃ ἀγνωστὸς. Ἀπὸ τινων ὅμως ἐτῶν αἱ πολυπληθεῖς ἀνακαλύψεις τῶν τάφων, τῶν νεκρῶν καὶ ἀναγλύφων, αἱ γενόμεναι εἰς τὰς ἀρχαίας ἐκείνας χώρας, καὶ ἡ ὑπὸ πρώτου τοῦ γάλλου Σαμπολλιῶνος ἐξήγησις τῶν αἰγυπτιακῶν ἱερογλύφων ἐπέχυσαν ἀπλετοὺς πῶς ἐπὶ τῆς ἱστορίας καὶ τῆς τέχνης, οὕτω δὲ κατέδειξαν ἐναργῶς ὅτι τὰ σπέρματα τῆς βροδύτερον ἐπὶ μέγα προαχθείσης ἐλληνικῆς τέχνης ὑπῆρχον ἀτελῶς πῶς κατεργασμένα καὶ ἀμυδρῶς πῶς διαμορφούμενα ἐν τοῖς μνημείοις τῶν ἀρχαίων ἐκείνων χωρῶν.

Τὰ πρῶτα ψελλίσματα τῆς αἰγυπτιακῆς τέχνης κρύπτονται εἰς τὰ σκότη τῶν αἰώνων. Ἡ τέχνη εἰς τὰ πρῶτα γνωσθέντα ἡμῖν ἔργα παρουσιάζεται ἐνώπιον τοῦ περιηγητοῦ εἰς ὑψιστὸν βαθμὸν ἀναπτύξεως. Ὡς ἀπόδειξιν τούτου φέρουσι δύο ἀγάλματα ἐν τῷ μουσεῖῳ τοῦ Βουλᾶ ἐυρισκόμενα, ἀνδρὸς καὶ γυναικός, ἀμφοτέρων καθημένων, ἐκτελεσθέντα ἐπὶ τινος βασιλέως προκτόχου τοῦ κτίσαντος τὰς πυραμίδας Χέοπος, ὥστε φαίνεται ὅτι ἡ τέχνη εἶχεν ἀρκούντως ἀναπτυχθῆ ἐκτοτε, διότι ταῦτα θεωροῦνται ὡς τὰ ἀριστουργήματα τῆς αἰγυπτιακῆς γλυπτικῆς φυλασσόμενα ἐντὸς ὑαλίνης θήκης, καὶ δεικνύοντα οὕτω τὴν μεγάλην ἀξίαν των εἰς τὸν ἐπισκεπτόμενον τὸ μουσεῖον ἐκεῖνο φιλάρχιον. Τὰ ἀγάλματα ταῦτα εὐρέθησαν ἐντὸς παναρχαίου τάφου, ἐν αὐτοῖς δὲ ὁ ζωγράφος, διὰ τῶν χρωμάτων του, ἀνεπλήρωσεν ὅτι ὁ γλύπτης παρέλειψε νὰ σημειώσῃ.

Ἐπι ἀρχαιότερα τούτων, ἀλλ' ὑποβέεστερα κατὰ τὴν τέχνην, εἶνε τὰ ἐν τῷ παρισινῷ Μουσείῳ τοῦ Λούβρου δύο ἕτερα ἀγάλματα, τὸ τοῦ Σέπα καὶ τῆς συζύγου του Νέζας, ὡς ἀποκαλοῦσιν αὐτά. Ταῦτα εἰ καὶ ὑποτίθεται ὅτι φέρουσιν ἐπάνω των τὸ βαρὺ φορτίον ἡλικίας ἐξήκοντα περίπου αἰώνων, καὶ κατ' ἀκολουθίαν εἶνε τὰ ἀρχαιότερα ἐν τῷ κόσμῳ, ἔχουσιν οὐχ ἧττον ἰδίαν φυσιογνωμίαν, ἐν ἄλλαις λέξεσιν, εἶνε εἰκόνες φιλοτεχνηθεῖσαι κατὰ μίμησιν τῆς φύσεως. Καὶ ναὶ μὲν ἡ ἐκτέλεσις εἶνε ἀπῶς ἀδεξία, ἀλλ' ἡ ἐκφρασις ἔχει τι τὸ ἀφελές καὶ ἐμφαίνει ὑπάρχουσαν τὴν ζωὴν ἐν αὐτοῖς. Ὁ ἀνὴρ εἶνε σχεδὸν γυμνός, ἡ δὲ γυνὴ φέρει στενὸν ποδήρη χιτῶνα, ἀνοιγόμενον τριγωνικῶς εἰς τὸ στήθος,

περιδέραιον περὶ τὸν λαιμὸν καὶ πλατεῖαν φενάκην εἰς τὴν κεφαλὴν.

Οὕτως ἡ τέχνη ἀπομιμουμένη, ἐφ' ὅσον τῇ ἦτο δυνατόν, ἀκριβῶς τὴν φύσιν ἐξηκολούθησε μέχρι τῆς τετάρτης γνωστῆς δυναστείας νὰ παράγῃ ἔργα ἀξία λόγου. Τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἶνε τὸ ἐκ ξύλου ὀκλαδὸν καθημένου γραμματέως, ἔχοντος ἐπὶ τῶν σκελῶν του ἀθάκιον, ἐφ' οὗ προτίθεται νὰ γράψῃ τὰ ὑπὸ ἀνωτέρου δικαστοῦ τινος ἴσως ὑπαγορευόμενα αὐτῷ. Βλέπων τις τὸ ἀγαλμα τοῦτο, ἤθελεν ὑποθέσῃ ὅτι ἔχει ἐνώπιόν του ἓνα τῶν σημερινῶν ὑπαλλήλων τοῦ τουρκικοῦ κουμερκίου σταυροποδητὴ καθημένου καταγράφοντος τὴν διατίμησιν τῶν τελωνιζομένων ἐμπορευμάτων, ἣν ὁ ἐλεγκτὴς ὑπαγορεύει πρὸς αὐτόν.

Ἐτερον ἀξίον σημειώσεως ἀγαλμα, ἐκ ξύλου καὶ τοῦτο, εἶνε τὸ ἀνακαλυφθέν ἐν τῇ νεκροπόλει τῆς Μέμφιδος. Παριστᾶ δὲ ἀνδρᾶ ὄρθιον, ἐνδεδυμένον μέχρι τῶν γονάτων καὶ βαπταζόντα βραχίον ὡς σημεῖον ἐξουσίας. Οἱ πόδες καὶ οἱ βραχίονες αὐτοῦ εἶνε γυμνοί, ἀπὸ δὲ τῆς ζώνης του ἀναρτᾶται πλατεῖα μάχιαιρα. Καὶ τὸ ἀγαλμα τοῦτο εἶνε εἰκὼν ἐκ τοῦ φυσικοῦ, ὁμοιάζει δὲ τοσοῦτον τοὺς σημερινούς φελλάχους, ὥστε οἱ ἐργαζόμενοι εἰς τὰς ἀνασκαφὰς ἀνεγνώρισαν ἐν τῷ ἀγάλματι ἐκεῖνῳ, ἅμα ἀνακαλυφθέντι, ἓνα τῶν προεστώτων τοῦ χωρίου των, καὶ ἀπέδωσαν τὸ ὄνομα τούτου εἰς τὸ ἀνακαλυφθέν ἀγαλμα. Πολλοῦ λόγου ἀξία εἶνε καὶ τὰ εὐρεθέντα γυμνά γυναικῶν ἀγάλματα ἐκ ξύλου ἀποματτουσῶν τὴν ζύμην πρὸς κατασκευὴν ἄρτου, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καθ' ὃν καὶ αἱ σημεριναὶ αἰγυπτιαὶ γυναῖκες μάττουσιν αὐτήν. Ἐν τοιοῦτον ξύλινον ἀγαλμα εὐρίσκειται καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἐν Ἀθήναις μουσεῖῳ ἐν τῇ αἰγυπτιακῇ συλλογῇ τοῦ δημογενοῦς Δημητρίου.

Ἐν μιᾷ ἐπιστολῇ, οἷα εἶνε ἡ παρούσα, ἀπαίτουση συντομίαν καὶ ἐν ἡ δέον νὰ παρατοίχωνται τὰ ἧττον οὐσιώδη, δὲν προτίθεται βεβαίως νὰ ἀπαριθμήσω ἅπαντα τὰ εἰς ὀγκώδεις τόμους δημοσιευθέντα αἰγυπτιακὰ εὐρήματα, τὰ πλουτοῦντα τὰ μουσεῖα τῆς χώρας ἐκείνης καὶ τὰ μουσεῖα πλείστων ἄλλων εὐρωπαϊκῶν πόλεων. Ὅθεν ἀρκούμαι ἐνταῦθα νὰ προσθέσω τινὰ ὅπως καταδείξω ἐν συντομίᾳ τὸν γενικὸν χαρακτῆρα τῆς αἰγυπτιακῆς τέχνης.

Συνήθως τὰ ἀγάλματα τῶν βασιλέων καὶ τῶν θεῶν (διότι πολλάκις οἱ βασιλεῖς ταυτίζονται μετὰ τῶν θεῶν) ἐλάξουν εἰς σκληρὸν λίθον πλησιάζοντα πρὸς τὸ μέταλλον κατὰ τὴν σκληρότητα καὶ στιλπνότητα. Δὲν φέρουσι δὲ φενάκην, εἴαν φέρουσι τὰ τῶν ἰδιωτῶν, ἀλλ' ἡ κεφαλὴ καλύπτεται ὑπὸ καλύμματος συνιστάμενον εἰς πλατυτάτην ταινίαν πεποικιμένην δι' ὀριζοντίων γραμμῶν, ἧτις καλύπτουσα τὸ

ἄνω μέρος τῆς κεφαλῆς, τὸ μέτωπον καὶ ὃ καὶ τὸν αὐχένα, εἶτα καταπίπτει ἐκατέρωθεν ἐπὶ τῶν ὤμων καὶ ἐπὶ τοῦ στήθους. Τὸ γένειον οὐδαμῶ παρατηρεῖται, διότι οἱ αἰγύπτιοι καὶ μάλιστα οἱ ἱερεῖς των ἐξυρίζοντο χάριν καθριότητος. Μόνον ἐνίοτε ἀντὶ γενείου ἀνήρτων ἀπὸ τοῦ πώγωνος παράρτημά τι παρεμπερές κύβω, τὸ καλούμενον *συριακὸν γένειον*. Ἄπαντα τὰ ἀγάλματα παρίστανται γυμνά σχεδόν, ὡς μόνον δ' ἐνδύμα φέρουσιν ἀπὸ τῆς ὀσφύς μέχρι τῶν σκελῶν βραχὺ τι περικαλύμμα, τὸ καλούμενον αἰγυπτιαστὶ *σιέντη*. Ὅσακις δὲ οἱ Αἰγύπτιοι παρίσταν βασιλεῖα τῶν τινα μετ' ἄλλων, εἰς τοῦτον πρὸς ἐκφρασιν μεγαλείου ἔδιδον ἐν τῇ καλλιτεχνικῇ ἀφελείᾳ των μεγαλειτέρας διαστάσεις ἀπὸ τὰς τῶν ἄλλων, οὗς παρίσταν σπιθαμιαίους ἀπέναντι κολοσσῶν.

Ὁ Αἰγύπτιος ἦτο ὑψηλός, ἰσχνός καὶ λεπτόσωμος. Εἶχε τοὺς ὄμους εὐρεῖς καὶ πλήρεις, ἐξέχον τὸ στέρνον, τὸν βραχίονα νευρώδη ἀπολήγοντα εἰς λεπτὴν καὶ μακρὰν χεῖρα. Ἡ λεκάνη ἦτο παρὰ τῷ Αἰγυπτίῳ ἧττον ἀνεπτυγμένη, ἡ κνήμη ξηρά, τὸ γόνυ καὶ οἱ μυῶνες τῶν γαστροκνημιῶν ἰσχυρῶς διαπεπλασμένοι, οἱ δὲ πόδες μακροί, λεπτοὶ καὶ πεπλατυσμένοι ἐκ τῆς συνηθείας τοῦ περιπατεῖν ἀνευ ὑποδήσεως. Εἶχε πρὸς τοῦτοις τὴν κεφαλὴν μεγαλητέραν ἀναλόγως τοῦ λοιποῦ σώματος, τὸ μέτωπον τετράγωνον καὶ χαμηλὸν κατὰ τι, τὴν ῥίνα βραχεῖαν καὶ στρογγύλην, τοὺς ὀφθαλμοὺς μεγάλους καὶ ἀνοικτούς, τὰς παρεῖας στρογγύλας, τὰ χεῖλη παχέα, τὸ στόμα μακρὸν καὶ τηροῦν μειδιᾶμα ἐκφράζον καθαρὰν μελαγχολικὴν ὑπομονήν.

Τοιαῦτα ἦσαν τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ἀρχαίου Αἰγυπτίου, καὶ τοιοῦτος παριστάνεται συνήθως ἐν τοῖς ἀγάλμασι, τοῖς ἀναγλύφοις καὶ ταῖς γραφαῖς ὑπὸ τῆς ἀρχαίας ἐκείνης τέχνης. Ἄλλὰ καὶ οἱ σημερινοὶ φελλάχοι δὲν διαφέρουσιν, ὡς λέγουσι, πολὺ τῶν προπατόρων των.

Πολὺ βροδύτερον καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν νεωτέρων αὐτοκρατοριῶν ἀνεφάνη τὸ πάθος πρὸς τὸ μέγα καὶ κολοσσαῖον. Τότε, ἐκδιωχθέντων τῶν ξένων κατακτητῶν, ἡ Αἴγυπτος ἀνέλαθε νέαν ζωὴν καὶ ἡ τέχνη ἐκ νέου ἐτεχνούργησεν ἔργα πολλοῦ λόγου ἀξία. Τότε ἀνεφάνησαν παρὰ τὸν Νεῖλον οἱ μεγαλοπρεπεῖς ναοί, ὧν τὰ λείψανα μένουσιν εἰσέτι παρὰ τὰ χωρία τοῦ Καρνάκ καὶ τοῦ Λουξῶρ, ἐκθαμβοῦντα τὸν περιηγούμενον τοὺς ἀρχαίους ἐκείνους τόπους. Κολοσσαῖοι ἀνδριάντες, ἔχοντες ὕψος δέκα καὶ εἴκοσι μέτρων, κεῖνται κατὰ γῆς, συντετριμμένοι πολλάκις, ἀλλ' ἐμπνέοντες ἐτι τὸν σεβασμὸν εἰς πάντα θεώμενον αὐτούς.

Οἱ ναοὶ τῶν Αἰγυπτίων δὲν ἦσαν ὡς οἱ ἐλληνικοὶ *περίπτεροι*, ἔχοντες δηλαδὴ γύρω αὐτῶν στήλας στηριζούσας τὸν περιζωννύοντα τὸν ναὸν

θριγκόν. Οἱ αἰγυπτιακοὶ ναοὶ ἀπετελοῦντο ἐκ πολλῶν πυλώνων καὶ ὑποστύλων αἰθουσῶν διαδεχομένων ἀλλήλας. Τὰς βαρεῖας λιθίνας ὀροφὰς τῶν αἰθουσῶν τούτων ἐστήριζον πληθὺς στηλῶν κατὰ πολλὰς σειρὰς τεταγμένων, ἀπασαί δὲ αἱ στηλαὶ αὐταὶ καὶ οἱ τοῖχοι καθ' ὅλον αὐτῶν τὸ ὕψος ἦσαν κατάμεστοι μυριάδων ἱερογλυφικῶν εἰκονιζόντων διαφόρους θρησκευτικὰς ἰδέας. Τὰ κιονόκρανα τῶν αἰγυπτιακῶν στηλῶν παρίσταν ἢ τὸ ἄνθος τοῦ ἀγαπητοῦ τοῖς Αἰγυπτίοις λωτοῦ, ἢ κύβον στενούμενον εἰς τὸ ἄνω μέρος καὶ πλατυνόμενον εἰς τὸ κάτω. Εἷς τινὰς στήλας μάλιστα εὐρέθησαν καὶ κιονόκρανα ἀποτελούμενα ὑπὸ κεφαλῆς θεᾶς τινος.

Ἐντὸς ὅμως τῶν ὑπογείων αἰγυπτίων τάφων ἀπεκαλύφθησαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἀληθεῖς θησαυροὶ τῆς τέχνης. Οἱ Αἰγύπτιοι, ἕνεκα τῶν περὶ μελλούσης ζωῆς δοξασιῶν των, ἀπέδιδον πλείονα σημασίαν εἰς τοὺς τάφους των ἢ εἰς τὰς ἐν τῇ παρουσίᾳ ζωῆ καταικίας των, διὰ ἐφιλοτιμοῦντο νὰ κοσμῶσιν αὐτοὺς δι' ἀγαλμάτων, ἀναγλύφων καὶ πολυπληθῶν γραφῶν ἀναφερομένων εἰς παντοίας σκηναὶς τοῦ οἰκιακοῦ καὶ ἀγροτικοῦ βίου. Οἱ περιέχοντες τοιοῦτον κόσμον τάφοι ἀνῆκον εἰς τοὺς ἱερεῖς καὶ ἄλλους ἀξιοματικούς καὶ μεγιστάνους τοῦ τόπου, τοὺς κατέχοντας ἀπάσας τὰς γαίας τῆς Αἰγύπτου. Εἰς τὰς γραφὰς ἐκείνας βλέπει τις παριστανόμενος πού μὲν βουκόλους ἢ ὄνηλάτας ὀδηγούντας τὰ ζῶα των, πού δὲ γεωργούς ἀροτριῶντας ἢ σκάπτοντας τὴν γῆν. Καὶ ἐδῶ μὲν γυναῖκες ὑφαίνουσι τὸν ἴστόν, ἐκεῖ δὲ θερισταὶ θερίζουσι τοὺς ἀγρούς, ἢ οἰκοδόμοι ἀνεγείρουσι ναοὺς ἢ μέγαρα.

Εὐχάριστον ἀληθῶς θέαμα παρουσιάζουσι καὶ οἱ πλείοντες τὸν Νεῖλον ἐπὶ ἐλαφρῶν ἀκατιῶν, τὰ ὅποια ναῦται ὠθοῦσι διὰ κοντῶν ὡς καὶ σήμερον διαπλέουσι τὰς λίμνας τῆς Βενετίας αἱ γόνδολαι ὠθούμεναι ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν γονδολιέρων. Ἴσως καὶ ἐκεῖνοι ἔψαλλον κανὲν ἄσμα ποιητοῦ τινος, ὡς οἱ τῆς Βενετίας ψάλλουσι τὰ ἄσματα τοῦ Τάσσου των. Εἰς τοὺς τοίχους τῶν τάφων ἐκεῖνων βλέπει τις προσέτι τοὺς γλύπτας λαξέουντας τοὺς ἀνδριάντας των καὶ τοὺς χρωματιστάς χρωματίζοντας αὐτούς, ἀλλαχοῦ δὲ τοὺς θηρευτὰς πτηνῶν συλλαμβάνοντας αὐτὰ δι' ἐπιτηδείων εἰς τοῦτο δικτύων, ὡς καὶ σήμερον γίνεται παρ' ἡμῖν.

Σπουδαιότατα ὅμως πάντων τῶν τοιαύτας παραστάσεις ἐχόντων ἀναγλύφων καὶ μᾶλλον ἀξιοθέατα εἶνε τὰ ἀνάγλυφα τοῦ ναοῦ τοῦ γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα Ναὸς τοῦ Δεῖρ-ελ-Βαχαρί. Κατὰ τὸν ἀκάματον αἰγυπτιολόγον Γάλλον Μαρτιέ, ὅστις διὰ τῶν ἐπιτυχῶν ἀνασκαφῶν του ἐπλούτισε τὸ ἐν Καίρῳ μουσεῖον, τὰ ἀνάγλυφα ἐκεῖνα εἰκονίζουσι βασιλεῖα ὑποδεχόμενον τὸν πρὸ αὐτοῦ ἰκέτην ἀρχηγὸν τῶν ἡττηθέντων

έχθρων. 'Αλλ' ὡς ἀφήσωμεν αὐτὸν τοῦτον τὸν ἀνακαλύψαντα τὰ σπουδαῖα ἐκεῖνα λείψανα νὰ περιγράψῃ αὐτά. Ἡ ἀφήγησις αὐτοῦ εἶνε ἡ πιστοτέρα πάσης ἄλλης. «Τὸ δέριμα τοῦ ἡττημένου ἀρχηγοῦ, λέγει ὁ Μαριέτ, ἔχει τὸ χρώμα βαθύ μελάγχρουν, ἡ κόμη αὐτοῦ, μακρὰ οὔσα, πίπτει ἐπὶ τῶν ὤμων εἰς πλεκτοὺς βροστῆχους. Ἀσπλος αὐτός, ὅπισω του βαίνουνσιν ἡ γυνὴ καὶ ἡ θυγάτηρ, ἀμφοτέραι ἔχουσαι ἀποτρόπαιον τὸν χαρακτήρα, ὃν ὁ τεχνίτης διέπλασε μετ' ἀπιστεύτου δεξιότητος. Ἀλλαχοῦ ἐν τοῖς ἀναγλύφοις ἐκεῖνοις φαίνονται οἱ ἡττημένοι ἐπιβιβάζοντες ἐπὶ αἰγυπτιακῶν πλοίων τὰ τοῦ πολέμου λάφυρα. Ταῦτα ἀποτελοῦσι καμηλοπαροδάλεις, πίθηκοι, λεοπαροδάλεις, ὄπλα διάφορα, χαλκὸς ἀκατέργαστος, δακτύλιοι χρυσοῖ, καὶ πρὸς τοῦτοις δένδρα ὀλόκληρα, πιθανῶς σπανιωτάτου γένους, ὧν αἱ βίβαι ἐγκλείονται εἰς μεγάλα δοχεῖα μεστὰ χρώματος. Τὰ παριστανόμενα πλοῖα εἶνε μεγάλα καὶ στερεῶς νεναυπηγημένα, κινεῦνται δὲ διὰ κωπῶν καὶ δι' ἰστιῶν, τὸ δὲ κατάστρωμα φαίνεται καλυπτόμενον ὑπὸ πολυαριθμοῦ πληρώματος. Χάρις δὲ τῇ φροντίδι τοῦ αἰγυπτίου τεχνίτου, μανθάνομεν ἀκριβῶς τὴν διάθεσιν τῶν ἰστιῶν, τῶν ἰστιῶν, μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν ἀμμάτων εἶτε κόμβων τῶν σχοινίων συνδεόντων τὰ διάφορα τοῦ πλοίου μέρη. Οὕτω δυνάμεθα, λέγει αὐτός ὁ Μαριέτ, νὰ λάθωμεν πλήρη γνῶσιν τῆς καταστάσεως αἰγυπτιακοῦ πλοίου ναυπηγηθέντος πρὸ τεσσάρων χιλιετηριδίων. Ἐν ἐτέρῃ τοῦ ναοῦ αἰθούσῃ παριστάμεθα εἰς σκηνὰς ὁμοίου καὶ ἴσου διαφέροντος. Τὰ αἰγυπτιακὰ τάγματα τῶν νικητῶν χωροῦσι πρὸς τὰς Θήβας βήματι γυμναστικῷ καὶ ὡς ἐν θριάμβῳ. Ἐκαστος στρατιώτης βαστάζει ἐν τῇ ἀριστερᾷ κλάδον φοίνικος, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς τὴν λόγχην ἢ τὸν πέλεκυν. Προπορεύονται τοῦ στρατοῦ σκληροὶ σκληροὶ λαμπροὶ ἐμβαστήρια, ἀξιομαχτικοὶ δὲ τινες φέρουσιν ἐπ' ὤμων τὴν σημαίαν, ἐφ' ἧς φαίνεται γεγραμμένον τῆς ἀντιβασιλείας τὸ ὄνομα».

Καὶ ταῦτα μὲν δὴ ταῦτα, ὡς συνείθιζε νὰ λέγῃ ἄλλοτε ποτε καὶ ὁ πολυμαθὴς διδάσκαλος Ἀσώπιος. Ἀλλὰ τί ἤθελον ἄρα γε οἱ παλαιοὶ ἐκεῖνοι Αἰγύπτιοι; τί ἄρα γε νὰ ἐθήρευον οἱ μετὰ τοσαύτης προνοίας καὶ ἐπιμονῆς καὶ ἀπανής μάλιστα κοσμοῦντες τοὺς ὑπογείους ἐκεῖνους τάφους διὰ πολλαπλῶν ἀγαλμάτων καὶ γραφῶν, ἐνθα ἐνεταφίζον τοὺς τεταρχειμένους νεκροὺς τῶν; Τοὺς τάφους ἐκεῖνους μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν ἔκλειον διὰ παντός, μετὰ τῆς αὐτῆς δὲ προνοίας καὶ ἐπιμονῆς ἐτεχνάζοντο νὰ κρύψωσιν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ περιεργῶν ὄμμα τῶν μεταγενεστέρων. Οἱ ἐντὸς τῶν πυραμίδων τάφοι ὡς οἱ ἄλλοι οἱ ἐντὸς τῶν ὑπογείων ἦσαν μετὰ τοσαύτης τέχνης κεκρυμμένοι, ὥστε οἱ θηρεύοντες τὴν

εὐρεσιν τοῦ ἀληθοῦς τάφου ἐπὶ πολὺ ἐπλανῶντο καὶ εἶχον πολλὰς ἀπελπισθῆναι τὸν ἀνακαλύψωσιν, ἐνῶ ἦσαν πλησίον τῆς ἐπιτυχίας. Τί ἤθελον λοιπὸν οἱ ἀφελεῖς ἐκεῖνοι καὶ τί ἐθήρευον διὰ τῶν ματαίων κόπων; Αἱ λοιπὸν! ἐθήρευον καὶ οἱ θνητοὶ ἐκεῖνοι τὴν ἀθανασίαν! Ναὶ τὴν ἀθανασίαν, τὸ μέλημα ἐκεῖνο πάντων τῶν ἀνθρώπων πασῶν τῶν ἐποχῶν, εἰς τὴν ὁποίαν πιστεύων ὁ θνητὸς παρηγορεῖται διὰ τὸν ἀφρευτικὸν θάνατον του. Οἱ σημερινοὶ φιλόσοφοι ἐγκατέλιπον τὴν ἔρευναν ζητημάτων τοιούτων, μὴ ἐπιδεχόμενον ἀνθρωπίνως λύσιν. Τὰ τοιαῦτα ζητήματα δύναται νὰ λύσῃ μόνη ἡ θρησκεία, ἀδιστακτικῶς καὶ ἀσυζητητί.

Πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τούτου καὶ πληρῶσιν τοῦ διακαοῦς τούτου πόθου τῶν προσεπάθων νὰ τηρήσωσιν ἀνεπάφα, ἐφ' ὅσον τοῖς ἦτο ἐφικτόν, τὰ μέλη τοῦ νεκροῦ, ὅπως ἐπανερχόμενον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως τὸ εἶδωλον, ἐπανεύρησιν τὸ σκῆνωμα καὶ οὕτως ἐπέλθῃ εὐχερῆς καὶ ἀκώλυτος ἡ ἀνάστασις. Τούτου ἕνεκεν ἀπέκρυπτον ἐπιμελῶς τοὺς τάφους τῶν, μὴ ποτε τυμνωρῶχος τις ἀνεύρη τὸ μυστήριον καὶ καταστρέψῃ, ὅτι ἐκεῖνοι ἐθεώρουν τὸσον ἀναγκαῖον διὰ τὴν ἀθανασίαν. Φεβούμενοι μάλιστα μὴ τοι ὁ ταριχευθεὶς νεκρὸς δὲν ἀνιέξῃ εἰς τὸν πανθἀματόρα χρόνον, καὶ διαλυθῇ ἢ ἄλλως πως καταστραφῇ, ἐπενόουν νὰ θέτωσιν ἐντὸς τῶν τάφων δύο καὶ τρία ἐκ λίθου ἢ ἐκ ξύλου ὁμοιώματα τοῦ θανόντος, ἐλπίζοντες οὕτω ν' ἀντικαταστήσωσιν τὴν τυχόν ἀπόλειαν τοῦ τεταρχειμένου νεκροῦ. Δυστυχῶς ὅμως δι' αὐτοὺς, ἀλλ' εὐτυχῶς διὰ τὴν ἐπιστήμην, τὸ μυστήριον ἀνεκαλύφθη, καὶ οἱ τάφοι ἐκεῖνοι ἐνεδείχθησαν ἀληθῆ μουσεῖα, ἐν οἷς ἐφυλάσσοντο τοσαῦτα τῆς αἰγυπτιακῆς ἀρχαίας τέχνης ἀριστουργήματα, ἀποκαλυφθέντα ἡμῖν.

Εἰς τὰς ἐντὸς τῶν τάφων ἐκεῖνων γραφὰς μὴ περιμένετε νὰ ἴδητε φωτοσκίαισιν (clair obscur), συντμήσεις (raccourcis), μυολογίαν ἢ πτυχολογίαν, ὡς δύναται νὰ πεισθῇ πᾶς τις ἔχων ὑπ' ὄψει τὰς ἀκριβεῖς καὶ τεχνικωτάτας ἀντιγραφὰς αὐτῶν, τὰς γενομένας ὑπὸ διαφόρων δοκίμων καλλιτεχνῶν. Ἀπλᾶ γραμμικὰ, διαγράφουσαι τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, εἶνε τὸ πᾶν ἐν αὐταῖς. Εἰς τύπος καὶ μόνος ἐπικρατεῖ ἐν πάσαις καὶ ἅπαντες οἱ παριστανόμενοι ἔχουσι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν τοῦ ἐφήβου ἡλικίαν. Τὸ γῆρας εἶνε ἄγνωστον εἰς τὴν αἰγυπτιακὴν τέχνην. ἤθελε δὲ τις ὑποθέσῃ ὅτι τὸ αὐτὸ πρόσωπον ἐπαναλαμβάνεται πλειστάκις. Μεθ' ὅλα ταῦτα αἱ κινήσεις ἔχουσι εὐστροφίαν θέλγουσαν τὸν ὀφθαλμὸν καὶ εἶνε φυσικαὶ καὶ ἀνάλογοι πρὸς τὴν παριστανόμενὴν σκηνήν· αἱ γραμμικὰ εἶνε καθαρῶτατα καὶ τὸ ὅλον ἀπεικόνισμα ἐτεχνουργήθη μετὰ πολλῆς ἀφελείας καὶ δεξιότητος. Ἐνεκεν ἀδυναμίας τοῦ νὰ παραστήσῃ κατὰ πρόσωπον τὸ ζῶον, ἡ

αἰγυπτιακὴ τέχνη παριστᾷ αὐτὸ πάντοτε κατὰ πλευρὰν ἢ, ὡς λέγουσιν, ἐν κατατομῇ. Ἐνίοτε μόνον τὸ στήθος τοῦ ἀνθρώπου παριστάνουσι οἱ καλλιτέχνη Αἰγύπτιοι κατὰ πρόσωπον, ἀλλὰ καὶ τότε ἡ κεφαλὴ καὶ οἱ πόδες παριστάνονται εἰς τὴν κατὰ πλευρὰν θέσιν τῶν. Ἐννοεῖται ὅτι τὰ οὕτω διαγραφόμενα σώματα ὑπίστανται βιαίαν στρέβλωσιν, αἱ δὲ κινήσεις, βεβιασμέναι οὔσαι, εἶνε δυσάρεστοι εἰς τὸν ὀφθαλμόν. Εἶνε δὲ περιεργῶν ὅτι καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς τέχνης οἱ Αἰγύπτιοι ζωγράφοι καὶ γλύπται δὲν ἠδυνήθησαν νὰ παρουσιάσωσι τὸν ὀφθαλμὸν ἐν συντμήσει, ὅτε τὸ ἦμισυ, τὸ πρὸς τὸν κανθὸν μέρος, ἀποκρύπτεται. Οὗτοι καὶ ἐν ταῖς γραφαῖς καὶ ἐν τοῖς ἀναγλύφοις διαγράφουσι τὸν ὀφθαλμὸν ὀλόκληρον, ὡς εἶ ἦτο κατὰ πρόσωπον ἢ κεφαλῇ.

Τὸ κλίμα τῆς Αἰγύπτου εἶνε, ὡς γνωστόν, θερμώτατον, τούτου ἕνεκα τὰ ἐνδύματα ἔχουσι μικρὰν παρὰ τοῖς κατοίκους τοῦ τόπου σημασίαν. Ἀλλ' οἱ Αἰγύπτιοι καλλιτέχνη ἀπεγύμνωσαν τὰ εἰκονιζόμενα πρόσωπα τῶν καθ' ὀλόκληριαν. Ὁ, τι εἶπομεν ἀνωτέρω περὶ τῶν ἀγαλμάτων, τοῦτ' αὐτὸ παρατηρεῖται ἐν ταῖς γραφαῖς καὶ τοῖς ἀναγλύφοις τῶν τάφων. Τελεία ὑπάρχει καὶ ἐν τούτοις ἡ γυναιότης τῶν εἰκονιζομένων, τὸ δὲ εἰς τὰ σκέλη τῶν ἀπὸ τῆς ὀσφύος ἀναρτώμενον περικαλυμμά εἶνε δυστυχῶς πολλακίς ἀνεπαρκὲς πρὸς τοῦτο. Μόνον τὰς γυναίκας ἐνέδουον, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐνδύματα αὐτῶν εἶνε ἄνευ ἀληθῶν πτυχῶν, καὶ ἐνίοτε ὑπὸ τὴν τοιαύτην ἀμφίεσιν τὸ σχῆμα τοῦ σώματος διαφαίνεται ἀδεξιῶς πῶς καὶ ἀτελῶς. Εἰς τοῦτο, ὡς καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα, οἱ Ἑλληνας καλλιτέχνη ὑπῆρξαν ἀνυπέροχτοι.

Ἐτερον χαρακτηριστικὸν τῆς αἰγυπτίας τέχνης ἦτο ἡ εἰς τὰς ἀπεικονίσεις τῶν θεῶν τερατώδης ἀνάμιξις τῆς κεφαλῆς ζῶου μετὰ τοῦ ἀνθρώπινου σώματος. Αἱ ἡμέτεροι περὶ καλοῦ ἰδέαι διαφέρουσι πολὺ, διὰ τοῦτο ἡ ἡμέτερα διάνοια ἐξανίσταται κατὰ τοῦ ἀλλοκότου τούτου συνδυασμοῦ, ἀλλ' ἡ πρὸς τὴν θρησκείαν εὐλάβεια καὶ ἡ συνήθεια εἶχον ἀφαιρέσῃ παρὰ τοῖς λαοῖς ἐκεῖνοις πᾶσαν ἀπὸ τοιούτων παραστάσεων βδελυγμίαν. Ἀλλῶς τε, ὡς οἱ αἰγυπτιολόγοι ἀποφαίνονται, τοιαῦτα παραστάσεις ἦσαν τόσα σύμβολα τῆς αἰγυπτιακῆς τριάδος, καὶ αἱ διάφοροι θεότητες, αἱ παρουσιαζόμεναι μετὰ κεφαλῆν ἰέρακος, βοός, γαλῆς, λέοντος, ἢ ἄλλου τοιούτου ζῶου, οὐδὲν ἄλλο ἦσαν ἢ ἀπλᾶ ἐκδηλώσεις τῶν διαφόρων ιδιοτήτων τοῦ ἐνός μόνου Θεοῦ. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι ὁ συμβολισμὸς οὗτος ἦτο προσιτός εἰς μόνους τοὺς ἱερεῖς, ἐνῶ ὁ κοινὸς λαὸς ἐξηκολούθει νὰ πιστεύῃ καὶ νὰ θεωρῇ τὰ εἶδωλα ἐκεῖνα ὡς θεοὺς, διακεκριμένους ἀπ' ἄλλήλων. Παραλείπω ἐνταῦθα ν' ἀναφέρω τὰ περὶ Λαθυρίνου χάριν συντομίας ὡς καὶ τὰ περὶ πυραμίδων καὶ ὀβελίσκων. Ταῦτα περιέγραψαν ἱκανῶς οἱ ἀρχαῖοι

συγγραφεῖς καὶ πρὸς τοῦτοις εἶνε μᾶλλον καταπληκτικὰ ἔργα ἢ ἔργα καλλιτεχνίας.

Ἐν τῇ αἰγυπτιακῇ τέχνῃ συνέβη ἐπὶ τέλος ὅ,τι καὶ παρ' ἄλλοις λαοῖς ἐγένετο. Μετὰ τὴν ἀκμὴν ἐπῆλθε πᾶραυτα καὶ ἡ παρακμῆ. Κατὰ τοὺς χρόνους τῶν ἀρχαιοτέρων δυναστειῶν ἡ εὐδοκίμουσα τότε τέχνη εἶχε χορηγήσῃ ἱκανὰ εἰς ἀπομίμησιν πρότυπα εἰς τὴν γλυπτικὴν καὶ γραφικὴν, διὸ οἱ μεταγενέστεροι θηρεύοντες τὴν εὐχέριαν καὶ ἀπελιζόμενοι νὰ ὑπερβῶσι τοὺς πρὸ αὐτῶν καλλιτέχνας ἢ νὰ τοὺς φθάσωσι καὶ, περιωρίσθησαν ν' ἀντιγράφωσιν αὐτοὺς, ἀμελήσαντες καθ' ὀλοκληρίαν τὴν σπουδὴν τῆς διδασκαλίου φύσεως. Διὰ τοῦτο τὰ ἔργα τῶν καλλιτεχνῶν τῆς μέσης καὶ τελευταίας αυτοκρατορίας δὲν ἔχουσι οὐδεμίαν πρωτοτυπίαν. Εἰς τοῦτο συνετέλεσε καὶ τὸ ἱερατικόν, τὸ ὅποιον ἠθέλησε νὰ διευθύνῃ τὴν τέχνην καὶ κατ' ἀκολουθίαν χάριν τῆς θρησκείας ἠθέλησε καὶ αὐτὴν στασιμῶν. Ὅμοιον τι συνέβη καὶ εἰς τὴν παρὰ Βυζαντινοῖς τέχνην. Οἱ πρῶτοι Βυζαντινοὶ καλλιτέχνη διέπλασαν καὶ οὗτοι τέχνην ἰδίαν, ἀτελῆ μὲν, ἀλλ' ἐν ἀρμονίᾳ πρὸς τὴν ὑπ' αὐτῶν προσβουμένην θρησκείαν. Οἱ διάδοχοι τῶν ὅμως περιωρίσθησαν, ὡς οἱ Αἰγύπτιοι, ν' ἀντιγράφωσι τοὺς πρὸς αὐτῶν εὐδοκίμησαντας, διότι καὶ αὐτὴ ἡ θρησκεία ἀπεστρέφετο πάντα νεωτερισμόν. Οὕτως ἡ τέχνη παρ' ἡμῖν συνίστατο μέχρι τῶν ἡμερῶν μας εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ πίνακος μεταφορὰν τύπων τινῶν, τοὺς ὁποίους παρελάμβανον διαδοχικῶς ὁ εἰς ἀγιογράφος παρὰ τοῦ ἄλλου, ὡς παρελάμβανον καὶ τὰ εἰκοσιτέσσαρα γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου.

Ἐν τῇ πρώτῃ μου ταύτῃ ἐπιστολῇ ἐθεώρησα καλὸν νὰ ἐνδιατρίψω ἐπ' ὀλίγον περὶ τὴν γένεσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς ἀρχαίας αἰγυπτιακῆς τέχνης, νομίμας ἀναγκαῖον, πρὶν ἢ προβῶ εἰς τὴν νεωτέραν καὶ εἰς τὰ τῶν νεωτέρων ἐξέχοντα καλλιτεχνήματα, νὰ δώσω γενικὴν τινα ἰδέαν τῆς τέχνης τῶν ἀρχαίων λαῶν. Φρονῶ μάλιστα ὅτι τὸ νὰ λάθῃ τις γνῶσιν τοῦ καλλιτεχνικοῦ βίου λαοῦ προαχθέντος ἐν τῷ πολιτισμῷ, ζήσαντος καὶ δρᾶσαντος ἐν τῷ κόσμῳ πρὸ πέντε ἢ καὶ ἕξ χιλιετηριδίων, νὰ ἴδῃ διαγραφόμενας ἐνώπιόν του τὰς διαφόρους σκηνὰς τοῦ οἰκιακοῦ καὶ πολιτικοῦ βίου τοῦ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἴδιου γραφείας ἢ λαξευθείας, καὶ τέλος νὰ εἰσῶσῃ εἰς τοὺς κρυφίους πόθους του, εἶνε ὡς νὰ εἶχε ζῆσῃ τότε μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ στιγμὴν ἤθελε πιστεύσῃ ὅτι ἡ ζωὴ αὐτοῦ τούτου χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς μεμακρυσμένης ἐκείνης προαιωνίου ἐποχῆς. Τοιοῦτον εἶνε τὸ θέλητρον, ὃ παρέχει ἡμῖν γνῶσις τοιαύτη, καὶ τοῦτο δὲν εἶνε μικρὸν κατ' ἐμὲ κέρδος.

Ἀλλὰ βλέπω ὅτι διὰ σήμερον ὁ λόγος ἐμηκύνθη ἴσως ὑπὲρ τὸ δέον· διὸ παύω ὑποσχόμενος νὰ εἶμαι συντομώτερος ἐν τῇ ἐπομένῃ μου ἐπι-

στολή, ἐν ἣ προτίθεμαι νὰ πραγματευθῶ περὶ τῶν τῆς τέχνης τῶν Ἀσσυρίων καὶ Χαλδαίων.

Ἐν Κερκύρῃ, Δεκέμβριος 1899

Γ. ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΤΟ ΕΡΗΜΟ ΝΑΥΤΟΧΩΡΙ

Γυρνοῦν θαλασσινὰ πουλιὰ μέσ' στὰ οὐράνια δώματα· κάτω συντρίμια, χάρματα καὶ στοιχειωμένη σιγαλιά.

Ρημάδια, μαῦρα χάρματα τὰ τόξα τῶν παραθυριῶ, θαρρεῖς πετοῦν φαντάσματα στὸ πρόσχαρο ἄλλοτε χωριό.

Χορταριασμένοι στέκουνε οἱ δρόμοι οἱ μελαγχολικοὶ καὶ στὴν ξερὴ βρυσούλα ἐκεῖ ἀράχνες σιγοπλέκουνε.

Μὲ χάρη δὲν σαλεύουνε καράβια στὸ λιμάνι πιά· πανιὰ καὶ ζάρτια καὶ κουπιὰ στὴν ἀμμουδιά χωνεῖουνε.

Πόση ἐρημιὰ στὰ κύματα, στὸ ναυτοχώρι τί ἐρημιὰ! Οὔτε φωνὲς καὶ βήματα, οὔτε ζωῆς ἠχὼ καρμιά!

Ὡ, τί σιγή, μυστήριο, στάζεται ἀπ' τὸν μέγαν οὐρανὸ! φωτὸς τί κύμα σιγανὸ παίζει στὸ κοιμητήριο!

Πόσα καράβια σκαλιστὰ σὲ πλάκες δακρυοπότιστες κ' ὄνειρατα σπαρταριστὰ σ' ἀγκάλες μέσ' ἀφώτιστες!

Καὶ μιὰ λαχτάρα, ἓνας καῦμὸς πνέει μέσα ἀπ' τὰ μνήματα καὶ κλαίει στὰ συντρίμια σὰν ἄλλου κόσμου στεναγμὸς!

Γυρνοῦν θαλασσινὰ πουλιὰ μέσ' στὰ οὐράνια δώματα· κάτω συντρίμια, χάρματα καὶ στοιχειωμένη σιγαλιά.

Α. ΠΡΟΒΕΛΕΤΡΙΟΣ

ΤΑ ΠΑΙΔΙΚΑ ΑΘΥΡΜΑΤΑ

[Κατὰ τὸν Λόκε].

Φρονῶ ὅτι τὰ παιδιὰ πρέπει νὰ ἔχουν ἀθύρματα καὶ διαφορῶν μάλιστα εἰδῶν· ἀλλὰ δὲν πρέπει ν' ἀφίνονται πάντα εἰς τὰς χεῖρας τῶν· ὁ παιδαγωγὸς ἢ ἄλλος τις εἶνε καλὸν νὰ φυλάττη αὐτὰ, νὰ μὴ διδῆ πλείονα τοῦ ἐνὸς ἐκάστοτε, καὶ τοῦτο, ἀφοῦ λάβῃ τὸ πρῶτον. Οὕτω διδάσκονται ἐνωρὶς νὰ εἶνε προσεκτικά, νὰ μὴ χάψωσι καὶ καταστρέψωσι τὰ διδόμενα εἰς αὐτὰ πράγματα. Ἐὰν ὅμως λαμβάνωσι συγχρόνως παιγνία διαφορῶν εἰδῶν, γίνονται ἰδιότροπα καὶ ἀπρόσεκτα καὶ συνηθίζουν ἐνωρὶς εἰς τὴν σπατάλην καὶ ἀσωτείαν. Τὸ πρᾶγμα, ὁμολογῶ, εἶνε μικρὸν καὶ δύναται νὰ φανῆ ἀνάξιον τῆς μερίμνης τοῦ παιδαγωγοῦ, ἀλλ' οὐδὲν, δυνάμενον νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν μόρφωσιν τοῦ πνεύματος τοῦ παιδὸς διὰ τῆς προσκλήσεως καλῶν ἐξέων καὶ νὰ ἔχη σπουδαίας συνεπειάς ἐν τῷ μετέπειτα βίῳ, πρέπει νὰ θεωρῆται ἀσήμαντον καὶ ἀνάξιον φροντίδος.

Καὶ ἄλλο τι θεωρῶ ἄξιον νὰ συστήσω εἰς τοὺς γονεῖς ὡς πρὸς τὴν προμήθειαν τῶν ἀθύρματων. Ἄν καὶ συμφωνῶ ὅτι πρέπει αἱ γονεῖς νὰ προσφέρωσι εἰς τὰ τέκνα τῶν διάφορα εἶδη, δὲν φρονῶ ὅμως ὅτι πρέπει καὶ νὰ τὰ ἀγοράζωσι. Οὕτω θὰ τὰ ἀπαλλάξωσι τῆς μεγάλης ἐκείνης ποικίλης διασκεδάσεως, ἣτις συχνότατα ἀπορροφᾷ δλόκληρον τὸν καιρὸν καὶ τὴν προσοχὴν αὐτῶν καὶ ἣτις οὐδὲν ἄλλο ἔχει ἀποτέλεσμα ἢ νὰ διαθέτῃ τὸ πνεῦμα εἰς τὴν ὄρεξιν τῶν μεταβολῶν καὶ τῶν ἀνωφελῶν πραγμάτων, εἰς τὴν συνεχῆ ἀνησυχίαν καὶ ἣτις τέλος συνηθίζει αὐτὰ νὰ ἐπιθυμοῦν πάντοτε νέον τι, χωρὶς νὰ γνωρίζωσι τί, καὶ μηδέποτε νὰ εὐχαριστῶνται εἰς ὅ,τι ἔχουσιν. Ἐν τῇ ἀνωτέρᾳ πρὸ πάντων κοινωνικῇ τάξει βλάπτουσι τὰ δυστυχῆ μικρά, ὅσον δὲν φαντάζονται, αἱ προσφέροντες πρὸς αὐτὰ ἔωρα, ἵνα εὐχαριστήσωσι τοὺς γονεῖς. Οὕτω διδάσκονται τὴν ματαιοδοξίαν, τὴν ἀλαζονείαν, τὴν κολακείαν, καὶ πρὶν ἀκόμη μάθωσι νὰ ἡμιλοῦν. Ἐγνώρισα παιδίον, τὸ ὁποῖον τὸ πλῆθος καὶ ἡ ποικιλία τῶν παιγνιδίων τόσο ἐῖχον μαγεύσῃ, ὥστε ἠνάγκαζε καθ' ἐκάστην τὴν παιδαγωγόν του νὰ τὰ παρατάσῃ, καὶ τοσοῦτον τῷ ἤρεσκεν ἢ ἀφρονία αὕτη, ὥστε δὲν ἐπίστευεν ὅτι θὰ ἔχη ποτὲ ἀρκετὰ καὶ συνεχῶς ἠρώτα· «Καὶ ἐπειτα; ἐπειτα; τί θὰ μοὶ δώσουν ἀκόμη;» Ἴδου ὡραῖος ἀληθῶς τρόπος, ὅπως μάθῃ τὸ παιδίον νὰ μετριάξῃ τὰς ὀρέξεις του, καὶ μέθοδος ὡραία, ὅπως μορφωθῇ εἰς ἄνθρωπον εὐτυχῆ καὶ ὀλιγαρκῆ!

Ποῦ θὰ εὑρουν λοιπὸν τὰ ἀθύρματα, θὰ ἐρωτήσῃ τις, ἀφοῦ δὲν πρέπει νὰ τὰ ἀγοράζωμεν; Λέγω ὅτι πρέπει αὐτὰ μόνον νὰ κατασκευάζωσι ἢ τοῦλάχιστον ν' ἀποπειρῶνται, νὰ κατα-

γίνονται εἰς τὴν ἐργασίαν ταύτην, ἕως οὔ δὲ ἀποκτήσωσι τὴν ἀπαιτουμένην δεξιότητα, δὲν πρέπει νὰ δίδονται εἰς αὐτὰ παιγνία παντελῶς, ἢ τοῦλάχιστον νὰ δίδονται ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα δὲν ἀπαιτοῦσι πολλὴν τέχνην. Μικροὶ χάλικες, φύλλον χάρτου, κλειδιά, πᾶν τέλος πρᾶγμα, ὅπερ δύναται νὰ μεταχειρίζονται ἄνευ κινδύνου, εἶνε πολὺ καταλληλότερα νὰ τέρψωσι τὰ παιδιὰ παρὰ τὰ πολυδάπανα καὶ περίτεχνα ἐκείνα ἀθύρματα, τὰ ὁποῖα εὐθὺς ὡς κινουῦνται θραύονται· οὐδέποτε δὲ τὰ παιδιὰ εἶνε τόσο λυπημένα καὶ δύσθυμα, ὥστε νὰ μὴ εὐρίσκωσι τοιαῦτα, ἐκτὸς ἐὰν τις ἔχῃ δώσῃ εἰς αὐτὰ ἄλλα. Ἐφ' ὅσον εἶνε μικρά, πᾶν τὸ προσπίπτον εἰς τὰς χεῖρας τῶν δύναται νὰ τὰ διασκεδάσῃ, καὶ ὅταν γίνουσι μεγαλύτερα, ἐὰν δὲν διαπράττωσιν οἱ γονεῖς τὸ σφάλμα νὰ ἐξοδεύουν ἀνοήτως εἰς ἀγορὰν παιγνιδίων, θὰ κατορθώσουν βεβαίως νὰ κατασκευάζωσι μόνον. Ἔργον ἡμῶν εἶνε, ὅσας ἀρχίζουσι νὰ ἐκτελῶσιν ἐπινοίαν τινα, νὰ βοηθῶμεν καὶ κατευθύνωμεν τὰς προσπάθειάς των. Ἄλλ' οὐδὲν πρέπει νὰ τοῖς δίδωμεν, ἐφ' ὅσον μένουσιν ἀδρανῆ ἀναμένοντα ἐκ τῆς ἐργασίας τῶν ἄλλων ὅ,τι δὲν θέλουσι νὰ κατασκευάσωσι διὰ τῶν ἰδίων χειρῶν. Ἐὰν ἐν τῇ ἐργασίᾳ των ταύτῃ δυσκολία τις παρουσιάζεται, ἄς βοηθῶμεν αὐτὰ, ἵνα τὴν ὑπερικήσωσι, καὶ θὰ μᾶς ἀγαπήσωσι περισσότερο διὰ τοῦτο ἢ δι' ὅλα τὰ πολυτίμητα ἀθύρματα τῆς ἀγορᾶς. Ἐν τούτοις δυνάμεθα νὰ προσφέρωμεν εἰς αὐτὰ καὶ ἀθύρματα ἔτοιμα ἐξ ἐκείνων πάντοτε, διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν ὁποίων ἡ δεξιότης των δὲν ἀρκεῖ καὶ τῶν ὁποίων ἡ διαχείρισις καὶ ἡ ἀπόλαυσις ἀπαιτεῖ τινα κόπον. Τοιοῦτου εἶδους ἀθύρματα εἶνε καλὸν ν' ἀποκτῶσιν, οὐχὶ τόσο, ἵνα ποικιλλῶνται αἱ διασκεδάσεις των, ὅσον, ἵνα ἀναγκάζωνται νὰ γυμνάζωνται. Διὰ τοῦτο ταῦτα πρέπει νὰ εἶνε ὅσον τὸ δυνατόν ἀπλούστερα· ἐὰν π. χ. δοθῇ εἰς αὐτὰ σβούρα, ἄς παρασκευάσωσι τὸν σπάγον διὰ νὰ τὴν ῥίπτουν· ἐὰν ὅμως σταυρώσουν τὰς χεῖρας ἀναμένοντα ἔτοιμα τὰ πάντα, ἄς ὑφίστανται τὴν στέρησιν. Οὕτω δὲ θὰ συνηθίσωσι νὰ πορίζονται ἀφ' ἐαυτῶν καὶ δι' ἰδίας προσπάθειάς ὅ,τι δὲν ἔχουν καὶ συνάμα νὰ εἶνε μέτρια εἰς τὰς ἐπιθυμίας των, προσεκτικά, δραστήρια, ἐπινοητικά, φειδωλά. Αἱ ἀρεταὶ δὲ αὐταί, ἀναγκαιοτάται καὶ χρησιμώταται εἰς τὸν ἀνδρικὸν βίον, πρέπει ἐνωρὶστα νὰ διδασκῶσι καὶ βαθέως νὰ ἐντυπωθῶσιν εἰς τὴν ψυχὴν των. Καὶ πᾶσαι αἱ παιδικαὶ καὶ αἱ διασκεδάσεις τῶν παιδῶν εἰς τοῦτον τὸν σκοπὸν ὀφείλουσι νὰ τείνωσι, τὴν μόρφωσιν καλῶν καὶ ὠφελίμων ἐξέων· διότι ὅ,τι πράττει τὸ παιδίον καταλείπει ἐντύπωσιν εἰς τὴν εὐπλαστον αὐτοῦ φύσιν καὶ οὕτω γεννᾶται διάθεσις πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἢ τὸ κακόν· οὐδὲν δὲ δυνάμενον νὰ ἔχῃ τοιαύτην ἐπίδρασιν πρέπει νὰ παραμεληθῆται.

ΠΟΙΚΙΛΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

Η ΜΙΜΗΣΙΣ

Ὁ Σπένσερ ἀπέδειξεν ὅτι ἡ μίμησις εἶνε ἡ βάσις τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας. Αὕτη καθιστᾷ τὰς προσπάθειάς πάντων παραλλήλους καὶ ἐξαιλεῖ τὰς ἀντιδράσεις, οὕτω δὲ τὸ κοινωνικὸν σύνολον τείνει πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν, ἀθροισμένων τῶν ἀτομικῶν ἐνεργειῶν. Συμβαίνει δηλαδὴ εἰς τὴν κοινωνίαν ὅ,τι καὶ εἰς τὴν κυψέλην. Ἡ μέλισσα ἐργάζεται βλέπουσα ἐργαζομένης τὰς ἄλλας μελίτσας, ὅλοι δὲ οἱ μελισσοκόμοι γνωρίζουσιν ὅτι ἡ παραγωγή εἶνε πλέον ἢ ἀνάλογος πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν κατοίκων αὐτῆς· αἱ μέλισσαι παρακινουῦνται μεταξύ των πρὸς ἐκτέλεσιν περισσοτέρας ἐργασίας.

Ἡ ἐπίδρασις τῆς μιμήσεως εἶνε ἐτι μᾶλλον καταφανὴς εἰς τὴν ψυχολογίαν τοῦ πλήθους, τῶν ὁμάδων. Πλήθος λαοῦ ἐξηρηθισμένου ἐκτελεῖ πᾶσαν πράξιν, τὴν ὁποίαν εἰς ἐξ ὅλων προτείνει ἢ δοκιμάζει νὰ θέσῃ εἰς ἐνέργειαν. Ἐκ τούτου προέρχονται κατὰ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους ἐγκλήματα τερατώδη, διὰ τὰ ὁποῖα ἐκπλήττονται κατόπιν αὐτοὶ οἱ ὄραστοι. Ἐκ τούτου προέρχονται καὶ αἱ ἐκ φόβου φυγαὶ καὶ αἱ ἠρωϊκαὶ πράξεις, διότι καὶ τὸ θάρρος καὶ ἡ δειλία εἶνε ἐξ ἴσου μεταδοτικά!

Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὰς κοινωνίας τῶν ζώων, καὶ ἰδίως τῶν ὑμενοπτέρων ἐντόμων. Πικρογίσσατε μίαν σφήκα καὶ θὰ ἴδῃτε ὅτι ἡ θεὰ ταύτης θὰ παροργίσῃ καὶ τὰς ἄλλας, μολοντότι οὐδεμία ἐδόθη ἀφορμὴ εἰς ταύτας. Παρητηρήθη μάλιστα ὅτι ὅσον πολυαριθμότερον εἶνε τὸ σμήνος, τόσο περισσότερο ἐντείνεται καὶ ἡ ὄργη αὐτῶν.

Ὁ μύρμηξ, δειλὸς ὅταν εἶνε μόνος, περιφρονεῖ πάντα κίνδυνον κατὰ τὸν ἀγῶνα συναγωνιζόμενος μετ' ἄλλων.

Ἡ ἀνισότης, ἣτις εἶνε κανὼν τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν, ἐπίδρα καὶ ἐπὶ τῆς μιμήσεως. Οἱ ἰσχυροὶ, οἱ ἐπιφανεῖς, οἱ εὐνοούμενοι εἶνε ἰδίως πρότυπα πρὸς μίμησιν. Αἱ πράξεις τῶν ταπεινότερων ὀλίγους ἔχουσι τοὺς μιμητάς.

Εἰς τὰς κοινωνίας τῶν ζώων συμβαίνει τι ἀνάλογον, ἀλλὰ μᾶλλον περιωρισμένον· ἐκεῖ τὸ γρηραιότερον ἢ τὸ ἰσχυρότερον τῆς ἀγέλης εἶνε ὁδηγός, τὰ δὲ λοιπὰ ἀκολουθοῦσι καὶ μιμοῦνται τὰς πράξεις του.

Ὁ Σπένσερ περιέγραψεν ἐπίσης τὴν μικρότητα καὶ τὴν εὐτέλειαν, μέχρι τῆς ὁποίας κατέρχεται ἡ ἀνθρωπίνη μίμησις. Ὅπως μιμηθῶσι τὸν βασιλέα αὐλικὸι προσποιοῦνται ὅτι εἶνε μεθυσμένοι, ὅτι χαλαίνουσιν, ὅτι ἔχουσιν ἄλλα παντοῖα ἐλαττώματα. Εἶνε ἄλλως γνωστὸν ὅτι πολλοὶ παρά-

δοξοί συρμοί ένδυμασίαις διαδοθέντες καθ' όλον τόν πεπολιτισμένον κόσμον, είχαν ως άρχήν τόν τρόπον, καθ' όν ένεκα σωματικού έλαττώματος ήναγκάσθη νά ένδουθῆ πρόσωπόν τι άνωτάτης περιωπής.

Ο Σπένσερ φρονεί ότι, όπως είναι ώφέλιμος και χρήσιμος εις τήν άγέλην ή μίμησις του μάλλον πεπειραμένου και του μάλλον ισχυρού, ομοίως είναι και ώφέλιμος και χρήσιμος εις τό πλῆθος των ανθρώπων ή μίμησις άνωρών ισχυράς θελήσεως και υπερόχου χαρακτήρος.

Η δύναμις της μιμήσεως άνακαλύπτεται διά πράξεών τινων άπλουστάτων, αϊτινες όμως έχουν ψυχολογικήν άφετησίαν, όπως τό χάρμημα, ή γέλως, τά δάκρυα.

Η άσυνείδητος επανάληψις ήσματος ή μελωδίας είναι επίσης πράξις μιμήσεως.

Παρατηρήθη προσέτι ότι ή προς μίμησιν ενεργεια παραμένει και ότε ακόμη πάσα άλλη ψυχική ενεργεια επάυσε λειτουργούσα. Υπάρχουν ήλιθιοι, οϊτινες επαναλαμβάνουσι πᾶν ό,τι πρός τούς άλλους ενόπιον αὐτών, μέχρι και αὐτών των άπλουστάτων πράξεων, του φαγητού, του ύπνου, του περιπάτου.

Η μίμησις είναι ιδίως έντεταμένη κατά τήν παιδικήν ήλικίαν. Είναι γνωστόν μετά πόσης ενεργητικότητας τά παιδιά επαναλαμβάνουσι πᾶν ό,τι βλέπουσι. Γενικώς υπακούουσι όλίγον εις τούς λόγους και δέν πείθονται εύκόλως εις τά διά λόγου παραγγέλματα, ενώ προθύμως μιμούνται τάς πράξεις και ακολουθοῦσι τό παράδειγμα. Εκ τούτου δέ πολύ δύνανται νά ώφεληθώσι οι διδάσκαλοι και οι γονεΐς.

X.

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Ο ΡΟΒΙΝΣΩΝ ΕΙΣ ΤΟ ΘΕΑΤΡΟΝ

Ο Ροβινσών, τό εύχρεστον τουτο άνάγνωσμα της μαθητιώσης νεολαίας, μετασκευασθέν εις δράμα παιζεται έν τῷ Παρισινῷ θεάτρῳ Σατελέ μετά πολλῆς σκηνηκῆς μεγαλοπρεπείας. Ἄλλ' όπως συγκρατηθῆ τό κοινόν ανεμίχθησαν έν αὐτῷ επεισόδια πολλά, έν οἷς και ναυτικῶς άγών γινόμενος έπιτυχῶς έπί σκηνης μεταξυ του πλοίου του Ροβινσώνος και των πλοιαρχίων των άγρίων Ἰνδῶν. Ἄλλ' εκείνο τό όποϊον διεγείρει πολλήν τήν περιέργειαν είναι ή δράσις έν τῷ δράματι τουτο και τεσσάρων ζώων.

Ὡς γνωστόν ή Ροβινσών καταλείπεται έν τῇ έρήμῳ αὐτοῦ νήσῳ μεθ' ένός κυνός του πιστοῦ αὐτοῦ Τόδου. Ἄλλὰ πλὴν του κυνός συλλαμβάνει ένα ψιττακόν, ένα πθήκον και μίαν αἶγα και οὕτω τά τέσσαρα ταῦτα ζῶα καθ' έκάστην έσπέραν διασκαδάζουσι τούς θεατῆς του Ροβινσώνος.

Και ή μὲν κύων, οἷτις εις τό δράμα φέρει τό όνομα Τόδου, έξω της σκηνης καλεΐται Φάρο. Είναι ζῶον νοσημονέστατον και περιστάνει τό μέρος αὐ-

του ως τέλειος ήθοποιός. Τό περισργότερον δ' είναι ότι έν τῷ θεάτρῳ μόνον άκούει εις τό όνομα Τόδου, έξω αὐτοῦ δέν άποκρίνεται εἰμή εις τό καθ' έαυτο όνομά του.

Έν τῇ σκηνῇ ή Τόδου έκτελεῖ τά πάντα μετά μαθηματικῆς ακριβείας. Ὅτε ή Ροβινσών πυροβολεί κυνηγῶν, ή Τόδου έρμα και συλλαμβάνει τό φονευόμενόν πτηνόν, τό όποϊον φέρει προς τόν κύριόν του. Γινώσκει τήν θέσιν όπου τουτο φυλάσσεται και έρμα έκ του πυροβολισμοῦ οδηγούμενος. Κομίζει κατά τήν κατάλληλον στιγμήν εις τόν Ροβινσώνα τήν πίπαν του, τά λαχανικά εις τήν χύτραν, συμμετέχει δέ και των περιπετειῶν του αὐθέντου του, μελαγχολικός μὲν όταν εκείνος είναι τοιοῦτος, διαχυτικός δέ και εύθυμος όταν ή Ροβινσών επανευρίσκει τήν σύζυγον και τά τέκνα.

Η κίξ δέν μετέχει πολύ του δράματος. Συντρῶγει μόνον μετά του Ροβινσώνος και του Παρασκευά και αναμένει ήσυχος τήν ὥραν της άμελέσεως.

Ο πθήκος παρέχει πολλά πράγματα εις τόν διευθυντήν της σκηνης. Περιφέρειται παντοῦ ανερευνῶν εις τά δωμάτια των ήθοποιῶν και κατατρώγων τά γλυκίσματα, τά όποια έπιτηδες τῷ προσκομίζουσι! Έκτελεῖ όμως μετά μεγάλης ακριβείας έν τῇ ώρισμένη στιγμή τας έπί των δένδρων αναρριχήσεις. Διερκῶς όμως τόν επιβλέπουσι, διότι κατά τινά παραστάσιν διαρυσῶν τήν προσοχήν κατήλθεν εις τήν πλατείαν.

Ο ψιττακός είναι ωραιοτάτου εϊδους και όνομάζεται Κοκό. Δέν έμιλεῖ όμως, και τό πρέπει νά εἴπῃ τήν φράσιν « ή Παρασκευάς είναι βλάξ ». Κατά τας δοκιμάς είχαν ψιττακόν άλλον, οἷτις εἶχεν εκμάθει τήν φρασιν ταύτην, αλλά ποτέ δέν κατώρθου νά τήν λέγῃ κατά τήν ώρισμένην στιγμήν και επροξενεῖτο γαστριμυδία. Οὕτως αντικατεστάθη διά του Κοκό, οἷτις έκτελεῖ καλῶς τό μέρος του κατά τήν στιγμήν όμως της φράσεως, αὐτή άπαγγέλλεται υπό τινος ήθοποιῦ έν τοῖς παρασκηνίοις.

Ὅπως ή Ροβινσών, τό νέον δράμα, τῇ βοήθειά και των τεσσάρων ζώων εισπράττει χιλιάδας φράγκων καθ' έκάστην έσπέραν και είναι τό προσφιλές έντευκτήριον Παρισινῶν τε και ξένων.

ΜΕΓΑΛΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

ΕΚ ΜΙΚΡΩΝ ΣΥΜΒΑΝΤΩΝ

Ο Καρνῶ και ή διδάσκαλός του.

Ἀποῦ επεράτωσε τό μέγα έργον του ως οργανωτής της νίκης ή μέγας Καρνῶ, ήθέλησε νά επανιδῇ τόν τόπον της γεννήσεώς του. Ἐφθασεν εκεί κατά τά μέσα της ημέρας και οι δόδοι ήσαν έρημοι. Ο στρατηγός διηυθύνθη προς τό δημοτικόν σχολείον. Εἶρε δέ γηράσαντα πλέον και λευκότριχα τόν διδάσκαλόν του, οἷτις εδίδασκεν ακόμη υστερον από τόσα έτη. Ἐπί τῇ θέα ταύτη του Καρνῶ οι οφθαλμοί του έγέμισαν από δάκρυα και συγκινημένος έρρίφθη εις τήν άγκαλήν του αγαθοῦ πρεσβυτοῦ. Δεινῶν δέ αὐτόν προς τούς μικρούς μαθητῆς, οἷτινες έμειναν θαμβωμένοι από τήν ελόχρυσον στολήν του στρατηγού, εἶπεν :

— Ἴδου ή ανθρωπος, εις τόν όποϊον χρεωστῶ τό πᾶν, ιδου ή δευτερος πατήρ μου. Ἐδῶ εις αὐτό τό μικρόν σχολείον εδιδάχθην ν' αγαπῶ τήν πατρίδα!

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Ἡ Κυρία: Πόση ὥρα τά άφηςες τά αὐγά νά βράσουν;

Ἡ Ἐπιτήτρια: Εἴκοσι λεπτά, κυρία.

Ἡ Κυρία: Πῶς! ἐγῶ σοῦ εἶπα μόνον πέντε λεπτά.

Ἡ Ἐπιτήτρια: Ναι, κυρία, μα τό βολῶ της κουζίνας πάει ένα τέταρτο πίσω.

— Ποῖον είναι τό τρομερότερον δίλημμα εις τόν κόσμον;

— Νά βρογγλίξῃς τόσον δυνατά πού νά μήν ήμπορῆς νά κοιμηθῆς.

ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΕΙΡΑΣ

Η ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΕΙΝ

Πρέπει ν' αναγνώσκῃ τις με τάξιν και μέθοδον αποδλέπων πάντοτε εις ώρισμένον σκοπόν. Δέν κερδίζει τίποτε ή κατατρώγων πολλά βιβλία. Εις τόν κόσμον υπάρχουν πολύ ελιγότερα πρωτότυποι ιδέαι ή όσον φροντίζεται τις τά πλείεστα δέ των βιβλίων είναι αντιγεγραμμένα έξ άλλων. Τό οὐσιώδες λοιπόν είναι νά κατέχῃ τις διά της μελέτης τά πολύ καλά βιβλία, περιττόν δέ νά κατατρίβεται εις τας αντιγραφάς και τας επαναλήψεις αὐτών. Τό σύνολον των αναγνώσεών του πρέπει νά περιορίζῃ τις εις όσον τό δυνατόν ελιγα άλλ' έκλεκτά συγγράμματα.

Ἄλλὰ δέν άρκει μόνῃ ή ὄλη της αναγνώσεως, είναι επίσης σπουδαίος και ή τρόπος καθ' όν αναγινώσκει τις. — Διά νά ενθυμηται οσα ανέγνωσε πρέπει νά προσηλώνῃ ὄλην του τήν προσοχήν και νά μήν περιπαῖται υπό σκέψων και εικόνων άλλωτριῶν προς τό θέμα. Είναι δ' επίσης ανάγκη νά προχωρῇ βραδέως και σταματῶν εις τό τέλος έκάστου κεφαλαίου νά κλειῇ τό βιβλίον και νά συνοψίξῃ διά της μνήμης τό αναγνωσθέν.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

[Έκ των του Δίσταρβεγ].

Ἡ μηχανική παιδευσις είναι θάνατος του πνεύματος.

Ἡ δὲ μόνῃς της απομνημονεύσεως διδασκαλία του μαθητοῦ είναι άσκησις, δέν είναι παιδευσις' είναι κατάπτωσης του ανθρώπου προς τό κτήνος. Ἡ μνήμη είναι ή ελιγότερον ευγενής εκ των λειτουργιῶν της διανοίας.

Οὐδέν ελιθιότερον διδασκαλίας υπερτέρας της αντιλήψεως του μαθητοῦ.

Τόν καλόν διδάσκαλον γνωρίζω έξ εκείνων τά όποια αποσωπᾶ.

Ἡ μεγάλη τέχνη του διδασκαλοῦ είναι όχι αὐτός νά έμιλῇ, αλλά τούς άλλους νά κάμῃ νά έμιλοῦν.

Ἡ κακή διδασκαλία δέν καταστρέφει μόνον τήν διάνοιαν, αλλά και τόν χαρακτήρα του μαθητοῦ.

Ἡ ανάπτυξις του πνεύματος συνίσταται εις τό ζητεῖν, όχι εις τό εύρίσκειν.

Ἡ καλλιέργεια του πνεύματος ομοιάζει προς όδοιπορίαν. Τό εύχάριστον και τό υγιεινόν δέν είναι νά φθάσῃ τις, αλλά νά περιπατῇ.

Διδάσκει τις μόνον έφ' όσον αὐτός διδάσκειται' εύθῆς ως παύσῃ διδασκόμενος, καθίσταται άνίκανος και προς διδασκαλίαν των άλλων.

Διδάσκειν σημαίνει μάλλον γονιμοποιεῖν ή σπείρειν.

Ἀρίστη διδασκαλία δέν είναι ή παράγουσα τούς ικανωτάτους μαθητῆς, άλλ' ή εμπνεύουσα τήν έρεσιν υγιούς παιδεύσεως και διαρκούς προόδου.

Ἀνθρωπος μή έχων ιδεῶδες, μή άριερίων τήν ζωήν αὐτοῦ προς ύψηλόν τινα σκοπόν, οὐδέποτε θά δυναθῇ νά ύψωθῇ υπεράνω του εύτελοῦς, πολύ δέ ελιγότερον θά κατορθώσῃ τούς άλλους νά ύψώσῃ.

ΥΓΙΕΙΝΗ

ΤΟΥ ΟΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

— Έχει μεγάλην υγιεινήν σημασίαν ή νωπότης του γάλακτος:

Μεγίστη φροντίς πρέπει νά καταβάλλεται όπως τό γάλα, του όποίου χρῆσις γίνεται ιδίως προς διατροφήν νηπίων ή αρρώστων, είναι όσον τό δυνατόν νωπότερον, διότι παρατηρήθη ότι καταπληκτική είναι ή ταχύτης μεθ' ής αναπτύσσονται έντός αὐτοῦ παντός εϊδους μικροργανισμοί.

Οὕτω γάλα άμεληθέν εις τας 6 τό πρώτ περιέχει μετά δύο ὥρας 9000 βακτηρια κατά έκαστόν του κυβικού μέτρου, ή δέ αύξησις αὐτοῦ βαινει ως εξής:

Μετά μίαν ὥραν	21,750	βακτηρια
Δύο ὥρας κατόπιν	26,250	—
Ἐπτά ὥρας βραδύτερον	60,000	—
Ἐννέα ὥρας βραδύτερον	120,000	—
Και μετά 25 ὥρας	5,600,000	—

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Πιζέλια 3000 έτων.

Πιζέλια τριάκοντα αιώων τρώγονται ακόμη! Το πράγμα φαίνεται άπίστευτον, και όμως αληθές· βεβαιούται μάλιστα υπό άγγλου βοτανικού ότι είνε νοστιμώτερα των τής τελευταίας έσοδείας.

Η δοκιμή εγένετο διά τινων πιζελίων, τά όποια εύρέθησαν έσχάτως εις την Αίγυπτον έντός του σαρκοφάγου ενός Φαραώ, άποθανόντος πρό τριάκοντα περίπου αιώων.

Έκ περιεργείας μάλιστα ο άγγλος βοτανικός έφύτευσε και όλίγους σπόρους εκ των παναρχαίων πιζελίων και μετ' έκπλήξεως είδεν αυτούς βλαστήσαντας και αναδώσαντας μάλιστα βλαστούς ύψους δύο μέτρων.

Ιδιαίτερον γνώρισμα των πιζελίων αυτών είνε ότι έχουν άνθη όχι λευκά, αλλά κόκκινα με στενήν κιτρίνην γραμμήν γύρω, οι δε σπόροι είνε χονδρότεροι και γλυκύτεροι των κοινών.

Ηγεμονικά παραστήματα.

Συνήθως, προκειμένου περί ύψηλου και άγερώχου παραστήματος άνδρος ή γυναικός, λέγομεν ότι είνε «ήγεμονικόν», ως να είνε τάχα προνόμιον των έστεμμένων κεφαλών μόνον και των άπογόνων αυτών το τοιούτο παράστημα.

Έν τούτοις εκ των κατωτέρω αναγραφόμενων σωματικών διαστάσεων διαφόρων βασιλισσών τής Ευρώπης άποδεικνύεται πόσον ή κοινοτοπία αυτή, όπως και τόσαι άλλαι, είνε έσφαλμένη.

Και πρώτον ως είπωμεν ότι τά μέτρα των διαστάσεων αυτών όφείλονται εις την έφευρετικότητα άγγλου δημοσιογράφου, όστις περιήλθε τας πρωτεύουσας τής Ευρώπης και συνέλεξε ταύτα, ύποβαλών εις έξέτασιν τας βαπτρίας και τας θαλαμηπόλους των διαφόρων βασιλισσών.

Ίδού λοιπόν τά άποτελέσματα τής ανθρωπομετρικής ταύτης έρεύνης:

Μολονότι νεωτάτη όλων των βασιλισσών, ή Γουλιελμίνη τής Ολλανδίας είνε μία εκ των μεγαλοσωμότερων. Έχει άνάστημα 1,65 μ. και βάρος 45 εκάδων. Η περίμετρος του θώρακος είνε 81 εκαστοών και ή όσφύς 53.

Η βασίλισσα Βικτωρία είνε πολύ κοντή, μέλις 1,48. Έχει όμως βάρος σχεδόν 70 εκάδων και όσφύν 78 εκαστοών.

Έτι βαρυτέρα είνε ή βασίλισσα τής Ιταλίας Μαργαρίτα, ζυγίζουσα περί τας 73 εκάδας. Το άνάστημά της είνε 1,63 μ., ή περίμετρος του στήθους 1,01 μ. και ή όσφύς 71 εκαστοών.

Η αντιβασίλισσα τής Ισπανίας Χρηστίνα έχει άνάστημα 1,62 μ. και βάρος 48 εκάδων. Η περίμετρος του στήθους είνε 91 εκαστοών και τής όσφύς 52.

Η βασίλισσα τής Σερβίας Ναταλία έχει βάρος 47 εκάδων και όσφύν 55 εκαστοών. Σχεδόν τας αυτάς διαστάσεις έχουν και αι βασίλισσαι τής Σουηδίας και τής Πορτογαλίας.

Τέλος ή Αυτοκράτειρα τής Ρωσίας έχει ύψος

1,56 μ., βάρος 46 εκάδων και περίμετρον του θώρακος 83 εκαστοών.

Βελόνη εξαχθείσα μετά 55 έτη.

Εις γαλλικήν Ιατρικήν έφημερίδα δημοσιεύεται περίεργος ανακοίνωσις Ιατρού, όστις έκλήθη όπως έξετάσθη κόρην ηλικίας 17 έτων έχουσαν έξογκώμα τι κατά το δεξιόν μέρος του στήθους, το όποιον οι οικείοι άνησυχούντες εξέλαβον ως καρκίνον. Ο Ιατρος άμέσως διέκρινεν ότι ξένον τι σώμα εύρίσκατο εκεί, κάτι λεπτόν και επίμηκες ως καρρής ή σπύρον. Επιμόνως δ' έρωτών, κατώρθωσε ν' ανακαλέσθαι εις την μνήμην τής κόρης, ότι αυτή ότε ήτο 11 έτων είχε καταπίει μίαν βελόνην, την όποιαν ούτε έσυλλογίσθη έκτοτε. Ο Ιατρος πεισθείς ότι ή βελόνη εκείνη ήτο πρόξενος του έξογκώματος, έκαμει μικράν έγχείρησιν και πράγματι έξήγαγε την βελόνην καθ' ύπερβολήν όξιδωθεισαν εκ τής έξαστους διαμονής έντός του σώματος τής κόρης.

Τά ότα και ο κρότος των πυροβόλων.

Είνε γνωστόν ότι οι ισχυροί κρότοι άνεργοσιν επίδελωώς επί του άκουστικού τυμπάνου. Έσχάτως μετά την έκτέλεσιν γυμνασίων σκοποβολής υπό συντάγματος γαλλικού πυροβολητικού εις Ιατρος έξήτασε τά ότα πολλών πυροβολητών' εύρε δε ότι τά δύο τρίτα των έξετασθέντων ήσαν βεβλαμμένα. Τά πλείστα τούτων είχαν πάθη εξ ύπεραιμίας, τινά μάλιστα και εξ αίμορραγίας.

9,100,000,000.

Έννέα δισεκατομμύρια και εκατόν εκατομμύρια! Ο τεράστιος ούτος αριθμός δεικνύει πόσα κύτταρα έχει ο ανθρώπινος εγκέφαλος εν ώριμν ήλικία. Ο ύπολογισμός όφείλεται εις μίαν άμερικανίδα, την Μις Θόμψον, στήριζεται δ' επί άλλων προγενεστέρων έρευνηών διασήμευ ψυχιάτρου, του Χάμμερβερν. Ο γερμανός φυσιολόγος Μάυνερ είχε υπολογίσει άλλοτε εις 1,200,000,000 τά κύτταρα ταύτα.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

ΤΟΥ ΚΑΘ' ΗΜΕΡΑΝ ΒΙΟΥ

Άνθη Πασχαλίας των χειμώνων.

Διά ν' άποκτήσθαι τις άνθη Πασχαλίας των χειμώνων, εν γαλλικόν περιοδικόν συμβουλεύει τά εξής:

Κόψατε κλάδους τινάς Πασχαλίας εις ύψος 50 εκαστοών από του έδάφους και θέσατέ τους εις άνθοδοχείον έντός δωματίου θερμαινομένου και πλησίον παραθύρου φωτεινού.

Το ύδωρ του δοχείου να είνε έλαφρώς χλιαρόν και να αλλάσσεται καθ' έβδομάδα, επίσης δε διά ψεκαστήρος να ρίπτεται ένιστε χλιαρόν ύδωρ εις τους κλάδους, των όποιων να μη αλλάσσεται ποσώς ή θέσις.

Εάν ή άτμόσφαιρα του δωματίου είνε αρκετά θερμή και όχι πολύ ξηρά, μετά τρεις ή τέσσαρας εβδομάδας θα έχετε τους κλάδους τής Πασχαλίας άνθισμένους.